

MATTHIJS VLAARDINGERBROEK ONTDEKTE HOE

Kikker wordt prins

► PAGINA 13

Hele kip op de BBQ

► PAGINA 10

Hardlopen zonder blessures

► PAGINA 8

Gratis in Delft

► PAGINA 7

CULTUUR

AGENDATIPS

MARC JANSSENS EN PETER SNEEP

TOT EN MET 28 SEPTEMBER Twee cameramensen van de prachtige en veelbezochte film 'De Nieuwe Wildernis' hebben naast de film ook foto's van het leven in de Oostvaardersplassen gemaakt. Deze zijn te zien in het Natuurmuseum Fryslân in Leeuwarden.

TOT EN MET 13 SEPTEMBER De Zwolse kunstenaar Jan Pieter Gootjes exposeert Jakobs ladders – de verbinding tussen aarde en hemel – in de Jacobijnerkerk in Leeuwarden. De kunstwerken zijn geïnspireerd op het Bijbelverhaal over Jakobs worsteling met de engel.

ND BCB boekentop10

fictie juli 2014

- 1 (1) **Verdwaalde ster**
Francine Rivers • Voorhoeve
- 2 (2) **Tolbos**
Irma Joubert • Mozaïek
- 3 (-) **Vermist in Noord-Korea**
Jan Vermeer • Ark Media
- 4 (-) **Exit**
Ted Dekker • Kok
- 5 (4) **Kleine Rachel**
Brett Michael Innes • Mozaïek
- 6 (3) **Hemeldauw**
Marianne Grandia • Voorhoeve
- 7 (-) **De koning**
Steven James • Kok
- 8 (-) **Dodelijke selectie**
Kare Skuland • Kok
- 9 (-) **De koppelaarster**
Karen Wittemeyer • Grace Publishing House
- 10 (-) **Levend doelwit**
Brandilyn Collins • Voorhoeve

nd.nl - leesenluister.nl

De boekentipten wordt samengesteld op basis van de verkoopcijfers van ca. 80 christelijke boekhandels, zoals die door GfK worden verzameld.

ND BCB boekentop10

non-fictie juli 2014

- 1 (-) **Het verlangen van God**
Henk Binnendijk • Voorhoeve
- 2 (1) **Zomer**
Diverse auteurs • Jongbloed
- 3 (3) **Puur! Zomer**
Diverse auteurs • Kok
- 4 (4) **De jongen die in de hemel was**
Todd Burpo & Lynn Vincent • Plateau
- 5 (-) **Vaderhart**
B. Labee • Den Hertog
- 6 (6) **Dicht bij Jezus**
Sarah Young • Gideon
- 7 (2) **Lopen op het water**
Lynn Austin • Voorhoeve
- 8 (-) **Is dit onze Vader?**
Hetty Lalleman • Ark Media
- 9 (5) **Vlam!**
Diverse auteurs • Sestra
- 10 (7) **Bidden brengt je hart tot rust**
Elizabeth George • Grace Publishing House

nd.nl - leesenluister.nl

De boekentipten wordt samengesteld op basis van de verkoopcijfers van ca. 80 christelijke boekhandels, zoals die door GfK worden verzameld.

ND BCB boekentop10

jeugd juli 2014

- 1 (2) **Niemand is zoals jij**
Max Lucado • Ark Media
- 2 (1) **Op zoek naar Rosie**
Suzanne Knegt • De Banier
- 3 (-) **Ik beloof het je**
Max Lucado & Esther Leeuwrik • Ark Media
- 4 (5) **Krummel**
Max Lucado • Vuurbaak
- 5 (4) **Mensenjacht op Mallorca**
Bert Wiersema • Columbus
- 6 (6) **En/of**
Hans Mijnders • Den Hertog
- 7 (-) **Speciaal voor jou**
Max Lucado • Ark Media
- 8 (10) **Lief meisje**
Corien Oranje • Benjamin
- 9 (8) **Friends forever**
Heidi de Vries-Flier • De Banier
- 10 (-) **Je hoort bij mij**
Max Lucado • Ark Media

nd.nl - leesenluister.nl

De boekentipten wordt samengesteld op basis van de verkoopcijfers van ca. 80 christelijke boekhandels, zoals die door GfK worden verzameld.

soundtrack van de zomer

MAARTEN VERMEULEN BEELD AP

She was afraid to come out of the locker
she was as nervous as she could be
she was afraid to come out of the locker
she was afraid that somebody would see

Two three four tell the people what she wore

It was an Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow
Polka Dot Bikini that she wore for the first
time today
an Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot
Bikini so in the locker she wanted to stay

Two three four stick around well tell you
more

She was afraid to come out in the open
so a blanket around her she wore
she was afraid to come out in the open
and so she sat bundled up on the shore

Two three four tell the people what she wore

It was an Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow
Polka Dot Bikini that she wore for the first
time today
an Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot
Bikini so in the blanket she wanted to stay

Two three four stick around well tell you
more

Now she's afraid to come out of the water
and i wonder what she's gonna do
now she's afraid to come out of the water
and the poor little girl 's turning blue

Two three four tell the people what she wore

It was an Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow
Polka Dot Bikini that she wore for the first
time today
an Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot
Bikini so in the water she wanted to stay

From the locker to the blanket
from the blanket to the shore
from the shore to the water
yes there isn't any more

In de zomer is het leven licht. De geur van zonnebrand, een trillende horizon en altijd op zoek naar je slippers. Daar hoort muziek bij. Daarom: liedjes die de zomer nóg beter maken. Vandaag: Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot Bikini van Brian Hyland.

EEN PIEPKLEIN BIKINIETJE

Waarom dit liedje?

Welk radiostation zulke overzichtjes ook maakt, Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot Bikini ontbreekt vrijwel nooit in lijstjes met zomerhits. En daar zullen ze het wel weten, dus dit liedje hoort bij de zomer. De Nederlandse top 40 heeft het nooit gehaald, maar dat komt omdat die nog niet bestond toen het liedje in 1960 uitkwam.

Wat voor liedje is het?

Eentje in de categorie dijenkletsen, je wordt er zomaar vrolijk van. Is prima mee te zingen, al is het raadzam vooraf even goed te lezen wat er staat over die bikini, want daar gaat het vaak mis en dan wordt het een soort frommelbadpakje, terwijl dat nadrukkelijk niet het geval is. Het 'itsy bitsy teenie weenie' lukt de meeste mensen wel, maar het 'yellow' wordt vergeten. Dan kom je dus niet goed uit.

Waar moet je luisteren?

Het kan goed als melige meezinger in een warme file of zachtjes terwijl je een Zweeds raadsel oplost. Het kan ook luid worden meegezongen op de camping als de zomervreugde richting een hoogtepunt gaat. Verwijder vóór dat moment alle pubers van het veld.

Wat drinken we erbij?

Maakt niet uit, zolang het geen hippe cocktail is.

Waar gaat het over?

Het draait allemaal om een knalgeel bikinietje met stippen. Zo'n ding dat je in de winter koopt, verlangend naar een hete zomer, en als de zon eenmaal doorbreekt toch wat ongemakkelijk voelt. Het meisje in kwestie durft het kleed-

LIEDJE: Itsy Bitsy Teenie Weenie
Yellow Polka Dot Bikini
ALBUM: The Bashful Blond
JAAR: 1960

hokje niet uit. Niet gek, want zo'n beetje het hele strand staat te kijken. Dan stapt het wicht, gewikkeld in een badhanddoek, toch het hokje uit en gaat doodongelukkig bij het water zitten. Uiteindelijk gaat ze te water, maar weigert eruit te komen, hoewel ze blauw kleurt van de kou. En daar eindigt de hele geschiedenis.

Is het een beetje christelijk?

Nou ja, je zou het lied kunnen opvatten als waarschuwing tegen al te krap bemeten badkleding. Daar is iets voor te zeggen natuurlijk, al zijn er – voor zover bekend – geen Bijbelse aan-

wijzingen omtrent badpakken. Wel gaat het verhaal dat het lied sterk heeft bijgedragen aan de acceptatie van de bikini. Hoewel klein van stof was dat destijds een vrij revolutionaire manier van kleden. Overigens noemde een van de schrijvers, Paul Vance, het liedje steevast zijn 'geldmachine'. Hij schijnt er miljoenen aan verdiend te hebben, geld dat vermoedelijk niet in het zendingsbusje terechtgekomen is.

Is er nog een leuk weetje voor bij het kampvuur?

Paul Vance, die samen met Lee Pockriss het liedje schreef, las in 2006 in de krant dat hij overleden was. Dat was het gevolg van een ruzie over de auteursrechten. Een zekere Paul Van Valkenburgh claimde namelijk al jaren dat hij – onder de artiestennaam Paul Vance – het liedje had geschreven, maar in zijn jonge jaren in een lichtzinnige bui afstand had gedaan van de rechten. Het was echter Valkenburgh die stierf, waarna kranten meldden dat de schrijver van het roemruchte Itsy Bitsy Teenie Weenie Yellow Polka Dot Bikini was overleden. Dat vond de echte Vance niet zo leuk. Hij maakte zich vooral druk over het feit dat platenbazen in het buitenland straks geen royalties meer zouden betalen voor zijn 'geldmachine'.

Niet te geloven! Nog meer?

De polkadot, een stippenmotief, is afgeleid van de gelijknamige dans. Er is eigenlijk geen verband, behalve dan dat beide tegelijkertijd heel populair waren. Dat was zo'n beetje eind negentiende eeuw. Flamencodanseressen dragen traditiegetrouw een polkadotjurk, als is de beroemdste vrouw met stippen waarschijnlijk Minnie Mouse.

Voor schrijver en Franse literatuurlijfhebber Jan Siebelink bestaat er geen zomer zonder een bezoek aan *la douce France*.

NIEK STAM BEELD NIEK STAM

Elke dag bezig iets te tarten

De zomer begint pas echt ...

'... met de proefwerkweek! Tot mijn pensionering althans, toen ik leraar Frans was aan het Marnixcollege in Ede. En dan begon de vakantie na de laatste schooldag.

Tegenwoordig begint mijn zomer in juni, met een borrel van uitgeverij De Bezige Bij. Die bestaat nog uit een vereniging waarvan de leden schrijvers zijn. Dus houden we eerst een vergadering en daarna de zomerborrel. En 's avonds is er een groot feest.'

Wat gaat u deze zomer doen?

'We gaan altijd naar Frankrijk, de Provence dit keer. We gaan naar een ruim vakantiehuis met olijfgaard en een eigen zwembad. Frankrijk is heerlijk voor mij. Ik kan daar mijn literatuurkennis bijwerken, weer Frans spreken en contact leggen met mensen. Het is leuk om op een terrasje mee te kunnen luisteren met de gesprekken. Frankrijk past gewoon bij me. Mijn hazewindhond Haas gaat mee. Hij is 13,5 jaar oud en een beetje blind. En verdrietig: zijn broertje Merlijn moesten we een maand geleden laten inslapen. Hij rouwt er nog om.'

Wat heeft uw voorkeur: kamperen of een huisje, vliegvakantie of achtertuin?

'Met de kinderen kampeerden we vaak in Normandië, en later in Bretagne, waar het iets warmer is. Nu huren wij iets. We hebben niet veel eisen maar bewegen vinden we prettig, dus een zwembad is fijn. Het is ook handig als de eigenaar van het huis dichtbij woont. Voor wanneer er iets gebeurt, of als de tv kapot is. Zelf kan ik namelijk niets fixen, ik ben niet handig. Ik weet ook niet hoe een computer werkt, helaas. Mijn vrouw is de computerdeskundige. Schrijven doe ik met vulpen en een typemachine, een oude Triumph Adler. O ja: een grote tafel is fijn, waarop ik mijn papieren breed kan neerleggen. Dat is wat ik altijd als eerste doe.'

Waar houdt u van: afzondering of ontmoeting?

'Afwisselend. Je doet energie op in een ander land. Soms is dat door een gesprekje, maar vaak is alleen zijn ook heerlijk, met de hondjes en een flesje rosé. Soms komt mijn vriend Klaas Gubbels langs, de bekende schilder van koffiekannen. Of één van onze kinderen, met de kleinkinderen. Maar het moet ook weer niet eindeloos duren. Ik weet dat ik vakantie nodig heb en dat ik er goed vandaan kom, maar na tweeënhalve, drie weken heb ik het wel weer gehad. Dan verlang ik weer terug naar mijn tuin en mijn eigen kamer. Ik probeer wel te sporten. Dan zoek ik vaak een heuveltje om tegenop te hardlopen. Liefst telkens sneller dan de dag ervoor. Ik blijf de uitdaging zoeken. Ik ben bijna elke dag bezig iets te tarten.'

Wat was voor u een memorabele zomer?

'Tijdens een van onze vakanties in Bretagne, aan de kust. Met mijn zoon Jeroen, die nu overigens ook boeken schrijft, maakte ik een lange tocht op de racefiets. Van Île-Grande naar Perros Guirec, waar je dat jodiumhoudende water zo goed ruikt. Ik herinner me goed dat er nevel uit de zee opkwam. Het was ijskoud en we konden geen hand meer voor ogen zien. We waren bang dat we de camping niet meer zouden halen, vijftig kilometer terug. Een mobieltje had je niet. Uiteindelijk is het toch nog gelukt. Ook denk ik aan die ene eerste vakantiedag. We stopten onderweg in een dorpje waar toevallig kermis was, met draaimolens. We bleven er om te overnachten en gingen vrij vroeg slapen. Buiten stond de auto, een Eendje met een wagentje erachter en fietsen op het dak. Alles stond daar voor het hotel, met koffers en al, maar je dacht er niet aan dat iemand dat mee zou nemen. Het was in '78, of '80, of '83 misschien. Ik had een bolletje vliegertouw om alle fietsen gewikkeld, en vervolgens door het raam van de eerste etage geleid en om mijn hand gebonden, tegen eventuele diefstal. Het was natuurlijk symbolisch: één messtreep en je kon alles pakken. Maar dat was in die tijd ondenkbaar, en daarom nu memorabel voor mij. In

de zomer van

JAN GEURT SIEBELINK

- ▶ Geboren in 1938 in Velp
- ▶ Schrijver van onder meer: *De overkant van de rivier* (1990), *Margaretha* (2002) en *Knielen op een bed violen* (2005)
- ▶ Opgegroeid in Velp (Gelderland)
- ▶ Was tot zijn pensionering in 2003 leraar Frans op het Marnixcollege in Ede.
- ▶ Werd vanaf 1975 werd bekend als schrijver van literatuur. Zijn bekendste boek is de bestseller *Knielen op een bed violen*, dat meer dan 700.000 keer werd verkocht en vijftig drukken beleefde. Deze zomer verscheen Siebelinks 38ste boek: *De blauwe nacht*.

die zin denk ik dat de wereld toch een beetje achteruitgegaan is.'

Lukt het om echt vrij te zijn?

'De zomer is niet gelijk aan vrij zijn, voor mij althans. Doorgaans zet ik dan een nieuw boek op.'

Wat is uw grote zomerliefde?

'Een mooie ontdekking: Vorig jaar bezochten wij de Cevennen en bemerkten dat in elk dorp wel een protestantse gemeente was en juist geen katholieke kerk. Het bleek dat het calvinisme zoals we dat in Nederland kennen daar is ontstaan, te midden van een katholieke Franse gemeenschap.'

De essentie van de zomer is ...

'De essentie van de zomer is voor mij augustus. De maand waar ik het sterkste beeld uit mijn jeugd heb: de verjaardag van mijn vader op 23 augustus. Dan kwam de familie langs bij onze kwekerij in Velp. Als ze al een kado meebrachten was het een doosje sigaren. Het gaf een vrolijke sfeer in dagen van loomheid en warmte. Mijn vader is ook in die maand overleden: in 1971, op zijn 65e verjaardag. Nooit heeft hij AOW gekregen, wat hij zo graag wilde. Augustus is het punt dat de tijd doet wankelen. Alles kantelt naar het seizoen dat er echt toe doet: de herfst, met zijn kleurenpracht. De laatste dahlia is extra rood, alles is heftiger. Ik zie er ook altijd een beetje tegenop. Naar Frankrijk zal ik in de herfst niet snel gaan. Dat is bijna te mooi, daar word ik weemoedig van.' ■

CONSUMENT

Zeilen met historische vissersvaartuigen is voor Elburger Henk Hulst (72) zijn lust en zijn leven. Het verhaal van een botterfanaat.

TIEMEN ROOS / RD BEELD ANDRÉ DORST

Klussen aan oude botters

Varende monumenten zijn het, de zeilende vissersschepen van de vroegere Zuiderzee. Je vindt ze in vrijwel alle havenplaatsen langs de kusten van de oude binnenzee – de huidige randmeren van de IJsselmeerpolders, het Markermeer en het IJsselmeer. De vissersvloot telde in de hoogtijdagen volgens Hulst zeker 2500 houten zeilschepen. De botter was het meest voorkomende type, maar kenners onderscheiden ook schokkers, bonzen, pluten en jollen. Van al die schepen zijn er minder dan honderd over. Ze zijn het eigendom van particulieren of van stichtingen die zich inzetten voor het behoud van dit varende erfgoed. Gevist wordt er al decennialang niet meer mee. Na de Tweede Wereldoorlog stapten de vissers geleidelijk over op ijzeren kotters. Bovendien werd het IJsselmeer door de inpolderingen steeds kleiner. Veel vissers kozen een ander beroep. De schepen gingen voor een habbekrats van de hand en werden omgebouwd voor de pleziervaart. Henk Hulst heeft een zwak voor houten schepen. Een paar jaar geleden tikte hij in de buurt van Giethoorn nog een oud puntertje op de kop. Het ligt nu in de haven van Elburg, bij de gerestaureerde botterwerf. Die werf, tevens museum, is het domein van de Stichting tot behoud van Elburger botters, die in 1975 door Hulst en drie vrienden werd opgericht. De stichting is de trotse eigenaar van zeven historische vissersvaartuigen. Ruim 150 vrijwilligers steken de handen uit de mouwen om de schepen te onderhouden en ervoor te zorgen dat de kennis van scheepsbouw en visserijtechnieken niet voor goed verloren gaat.

onderhoud

De echte botterfanaten zijn zodra ze maar even vrij hebben op hun schepen te vinden. Altijd is er wel wat te doen. Kleine reparaties, aanpassingen aan de tuigage, schilderwerk. Onderhoud is heel

'Als je dit kunt, kun je ook een oud huis of een boerderij restaureren.'

belangrijk, weet Hulst. 'Nog meer dan vroeger, toen het water hier nog zout was. In zoet water gaat het houtwerk sneller rotten.' De meeste botters – het bekendste scheepstype fungeert tegelijk als verzamelaar voor de andere varianten – zien er dan ook uit om door een ringetje te halen. Tijdens de zomermaanden varen de eigenaren de vele zeilevenementen af (zie kader). En natuurlijk zijn de schepen, inclusief een tweekoppige bemanning, te huur voor groepstochten. Zonder die inkomsten zou het onmogelijk zijn de botters te behouden.

Henk Hulst is nooit visser van beroep geweest maar, zo zegt hij, 'Ik lig al mijn hele leven in het water.' Zwemmen leerde hij, als zo veel Elburger jongens, 'op de kop van het ende', de oude havenpier waarvan de gerestaureerde resten tegenwoordig in de polder liggen. Zijn eerste bootje was een aluminium brandstoftank, afgeworpen door een Britse bommenwerper. 'Een gat erin en kanoën maar.'

Later bouwde hij met een paar vrienden een zeilbootje. 'Dat was een ankerbak van een baggermolen. Een dennenboom diende als mast en een stuk canvasdoek van een marktkraam als zeil', vertelt hij. Nog weer later kocht hij zijn eerste echte zeilbootje, 'een 14 voets jolletje.'

De jonge Hulst was altijd bij de haven te vinden. Af en toe ging hij met de Elburger botter EB 15 mee op visvangst. 'Verschrikkelijk ziek was ik soms en die oude vissers namen me er steeds tus-

sen. Dan smeerden ze roet uit de kachelpijp op je kop zonder dat je het in de gaten had, en liep je de rest van de dag voor spot.' Hulst werd loodgieter van beroep. Tot aan zijn pensionering had hij zijn eigen bedrijf. Toch bleven het water en de schepen trekken. De teloorgang van de Elburger vissersvloot ging hem aan het hart. In 1975 lag er nog één Elburger botter in de haven, die al niet meer voor de visserij werd gebruikt: de EB 24. 'Dat is het begin van onze stichting geworden. Met vier jongens hebben we hem gekocht, de man lapten we 2000 gulden – veel geld voor die tijd. Er zat een goede motor in de botter, maar er stond geen mast meer op. En hij had zijn doodskleed aan, zoals we zeggen: de botter was helemaal met blik bekleed om het aangetaste houtwerk tegen verder rotten te beschermen.'

mast

Na de aankoop volgde een langdurig traject van restauratie. Hulst: 'De mast lag bij het toenmalige museum voor scheepsarcheologie in Ketelhaven. We hebben hem teruggevraagd, met succes. Later klopten we met onze stichting nog veel vaker bij bedrijven en organisaties aan om hulp in natura of om geld. We zijn verschrikkelijk brutaal geweest,

Elburger Henk Hulst is nooit visser geweest, maar loodgieter. Toch bleven de vissersschepen hem trekken. De teloorgang van de Elburger vissersvloot ging hem aan het hart.

denk ik weleens. Maar het maakt wel verschil of je iets voor jezelf vraagt of voor een goed doel, vind ik. Het bedrijfsleven hier heeft ons enorm gesteund.' In het begin leek het daar niet op. 'Dan stonden die oude visserlui, die zelf nog met botters hadden gevaren, te kijken hoe wij aan het rommelen waren. De kritiek was niet van de lucht. Maar later kwam er toch respect.' Het meeste werk werd eigenhandig uitgevoerd, met vallen en opstaan. Langzamerhand haalde de stichting meer kennis in huis. 'Tegenwoordig hebben we vrijwilligers met kennis van motoren, van scheepsbouw en van zeilen maken. Vlak bij de werf is een touwslagerij gevestigd', zegt de stichtingsvoorzitter.

studenten

In de werf wordt op dit moment gewerkt aan het opknappen van de EB 43. 'We hebben hem omstreeks 1990 van studenten uit Amsterdam gekocht. Destijds zijn de huidplanken al vervangen, maar achteraf hebben we die verkeerd gemonteerd, met het hart naar buiten in plaats van naar binnen. De planken gaan altijd wat krom staan richting het hart. Als dat naar binnen toe is,

is dat met de kromming van de botter mee. Maar zitten ze andersom, dan krijg je uitstaande randjes die sneller rotten. Wisten wij veel.'

Ook de motor krijgt een stevige beurt. 'Het is een oude Samofa. Dat staat voor Samenwerkende Motoren Fabrieken, een samenwerkingsverband van onder meer Kromhout en Brons. Loopt als een zonnetje', zegt Hulst.

Buiten ligt een nieuwe ligger, een stuk hout dat deel uitmaakt van de dragende constructie van het schip. Hulst weet precies op welke plek in de botter het ding thuishoort. 'Dit is de pannenkoeksligger. Daar zetten ze vroeger de koekenpan op als ze in het vooronder het eten klaarmaakten.'

Ooit werden de schepen helemaal van eikenhout gebouwd. Tegenwoordig maakt de botterwerf sommige onderdelen van tropisch hardhout. 'Dat is duurzamer, en je ziet het verschil toch niet.'

De werf is een erkend leer-werkproject, waar doorlopend twee of drie jongeren ervaring opdoen als scheepstimmerman. 'Aan een botter is niets recht. Als je dit kunt, kun je ook een oud huis of een boerderij restaureren.'

In een hoek van de Elburger haven ligt de EB 39, de enige bons die nog in Nederland vaart – een scheepstype met minder diepgang dan de botter, veelgebruikt langs de oostkust van de Zuiderzee. 'Hij stond in het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen al 25 jaar onder een zeil. We hebben heel lang moeten trekken om hem over te mogen nemen. De restauratie kostte 4 ton in gulden.'

verhaal

En zo zit aan elk schip van de stichting een verhaal. Hulst vertelt er graag over, aan mensen die hij rondleidt op de werf of waarmee hij een vaartocht maakt. Ook privé vaart hij met een antiek zeilschip, een zogenaamde jachtbotter. 'Gebouwd in 1918 bij De Haas in Monnickendam, voor een professor uit Amsterdam. Ik heb hem in 1978 gekocht. Als de Here het geeft, hoop ik hem te houden totdat hij honderd jaar is.'

De mast van het schip is tijdelijk verwijderd. 'Mijn vrouw en ik gaan een paar dagen in de kop van Overijssel varen, op de motor. Dat vindt zij fijner dan zeilen. Voordeel is dat we op plekken kunnen komen waar we met een mast niet kunnen varen vanwege de vaste bruggen.'

Zeilen met een platbodend is een vak apart, zegt Hulst. 'Het zeilt heel anders dan met een kieljacht. Een botter drijft gauw weg en reageert trager. Je moet goed opletten.'

EVENEMENTEN MET BOTTERS

De landelijke Vereniging Botterbehoud geeft op zijn website (botterbehoud.nl) een overzicht van evenementen waar oude vissersschepen de komende tijd te bewonderen zijn. Een selectie.

- ▶ 11-12 juli: Enkhuizen, Taandagen Zuiderzeemuseum.
- ▶ 19 juli: Veere, Van Loon Hardzeildag.
- ▶ 8-9 augustus: Enkhuizen, visserijdagen Vereniging Botterbehoud.
- ▶ 15-16 augustus: Stavoren, visserijdagen.
- ▶ 16 augustus: Hoorn, Klinknagelrace.
- ▶ 27-30 augustus: Harlingen, visserijdagen.
- ▶ 29-30 augustus: Harderwijk, visserijdagen.
- ▶ 6 september: Spakenburg, visserijdag.
- ▶ 13 september: Elburg, botterdag.

Met een kleine tentoonstelling vertelt de Amsterdamse Nieuwe Kerk over haar eigen geschiedenis. Aardig, maar in het Rijksmuseum krijg je meer waar voor je geld.

ROEL SIKKEMA BEELD ND

Een kermistent in de Nieuwe Kerk

Elke winter wordt er een grote tentoonstelling gehouden in de kerk op de Dam. Eind april moet die weer weg zijn, om ruimte te maken voor de jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei. Deze zomer is er een kleinere tentoonstelling, waarbij het schip van de kerk beschikbaar blijft voor concerten. Die expositie richt zich dit jaar vooral op de geschiedenis van de kerk zelf en gebeurtenissen waarbij het koninklijk huis betrokken was. Op grote schermen in het koor passeren een paar hoogtepunten uit de Nederlandse geschiedenis de revue, zoals de troonswisselingen en het huwelijk van prins Willem-Alexander en prinses Máxima in 2002. Meer dan levensgroot is Willem-Alexander te zien terwijl hij de eed uitspreekt bij de inhuldiging op 30 april 2013. 'Ik vind het mooi hoe zijn mond een beetje trilt als hij "Zo helpe mij God almachtig" zegt', erkent Herman Pleij, emeritus hoogleraar hoogleraar historische Nederlandse letterkunde. Hij heeft mede de tentoonstelling samengesteld. 'Je ziet dat hij emotioneel is, maar dat is nog niets vergeleken bij de inhuldigingen in de negentiende eeuw. Toen waren er mensen die soms zo begonnen te huilen dat de hele ceremonie even moest worden stopgezet.'

hoog in de pol

Het viel Pleij ook op hoe ernstig prinses Amalia keek. 'Ze voelt al de druk van het koningschap, vanaf nu is zij de kroonprinses.' Met als tegenhanger haar oma, de pas afgetreden koningin Beatrix die volgens Pleij opmerkelijk ontspannen oogde - alsof er een last van haar schouders gevallen was. Het koor hangt niet alleen vol met schermen, het is ook de plek waar eens het belangrijkste altaar stond. In de protestantse tijd kwam hier het mooiste grafmonument te staan, voor de vlootheld Michiel de Ruijter. Op het monument wordt een soort 'klank- en lichtspel' geprojecteerd, zodat zijn heldendaden nog wat meer geaccentueerd worden. Je moet ervan houden, met alle geluiden en beelden van de troonswisselingen erbij lijkt het op de kakofonie van een kermistent. Amsterdam had in de middeleeuwen een enorme ambitie. Naast de Oude Kerk moest een nieuwe kerk komen, 'waarvoor de kathedraal van Amiens als voorbeeld werd genomen. Ze hadden het hoog in de bol, maar op de toren na is dat toch heel aardig gelukt', zegt Pleij.

wedenschappen

Hij heeft juist de Boelenskapel met een grote sleutel geopend. Net als het Franse voorbeeld kent de Amsterdamse kerk zeven straalkapellen die door gilden en rijke families werden betaald en ingericht. Een daarvan was de familie Boelens, waarvan de gelijknamige kapel nu voor een deel op middeleeuwse manier is ingericht. 'De muren zijn niet meer wit, maar hebben - naar het voorbeeld van Amiens - diverse kleuren gekregen, die ieder

een betekenis hebben. Ook had de kapel mooie gebrandschilderde ramen. Voor ons gevoel was dat een 'kermistent', vindt Pleij. Maar dat kun je van een moderne lichtshow dus ook vinden. Voor de ramen van de kapel hangen uitvergroete reproducties van twee glazen die nu in een kerk in Wales en in het Victoria & Albert Museum in Londen zijn te zien. 'Op een van die ramen is Catharina Boelens afgebeeld samen met de heilige Catharina. Op het andere, in dezelfde stijl, zien we het wapen van Amsterdam.' Kunsthistorici vermoeden daarom dat de ramen oorspronkelijk uit deze kapel afkomstig zijn. In de kapel stond ook een altaarstuk, maar dat is verdwenen. Er staat nu een kopie van een drieluik uit een andere kerk. Blikvanger is de grote grafsteen van Claes Hillebrantsz. Boelens den Otter, een priester die aan de Nieuwe Kerk verbonden is geweest en als kruisrider naar Jeruzalem reisde. 'En heelhuids is teruggekeerd, wat in die tijd helemaal niet logisch was', vertelt Pleij. 'Er werden in die tijd weddenschap-

De kathedraal van Amiens werd als voorbeeld genomen. Dat is toch aardig gelukt.

pen afgesloten op de vraag met hoeveel ledematen iemand terugkwam. Onderweg ging er weleens een arm of been verloren.' De grafsteen is lang onder een houten vloer verborgen geweest en na tientallen jaren weer voor het grote publiek te zien. 'De zerk is uit 1540 en de enige uit de zestiende eeuw waarop een persoon is afgebeeld', weet Pleij te vertellen. Het is niet de enige waardevolle grafsteen in de kerk. Her en der liggen er nog tientallen met prachtige versieringen.

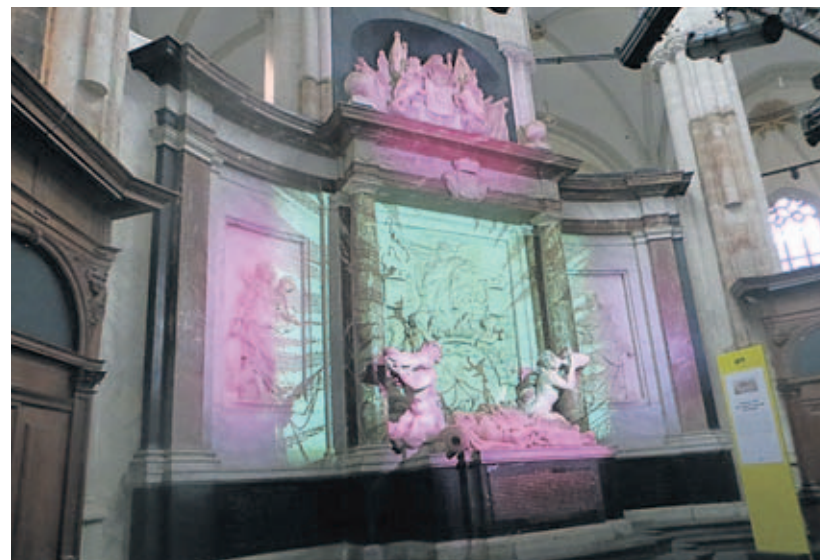
grootste van Nederland

Reis in de tijd is geen grote tentoonstelling en er zijn weinig bijzondere voorwerpen te zien. Dat maakt de entreeprijs van acht euro wel hoog. Het Rijksmuseum is dubbel zo duur, maar je krijgt wel veel meer waar voor je geld.

De tentoonstelling is meer een 'experience', een beleving, dan een expositie; er zijn nauwelijks authentieke voorwerpen. Je krijgt wel via een audiotour veel informatie over de kerk. Ook zijn op veel plaatsen panelen aangebracht met informatie over het meubilair, de kroonluchters, de prachtige preekstoel en het orgel. Dat wordt door de kerk zelf steeds 'het grootste van Nederland' genoemd. Het instrument wordt bovendien dagelijks, uitgezonderd dinsdag, om 12 uur bespeeld. ■

Het grote gebrandschilderde raam werd in 1898 gemaakt ter gelegenheid van de inhuldiging van koningin Wilhelmina. Daarop ondermeer de koningen Willem I t/m III (rechts).

Het grafmonument van Michiel de Ruijter, waarop in zuurstokkleuren een 'klank- en lichtspel' van zijn werk en leven wordt geprojecteerd.

De Boelenskapel, zoals die eruit zou kunnen hebben gezien in de middeleeuwen.

In het koor zijn op grote schermen beelden uit de geschiedenis van Amsterdam en de Nieuwe Kerk te zien.

Een monument voor Isaac da Costa, een bekende christen uit de negentiende eeuw.

EXPOSITIE

Reis in de tijd. History & Royalty

NIEUWE KERK, AMSTERDAM.

TOT EN MET 14 SEPTEMBER

OPEN: DAGELIJKS 10-17 UUR

>> nieuwekerken.nl

FILM

De Amerikaanse auteur John Green heeft duidelijk een snaar geraakt met zijn roman *Een weeffout in onze sterren*. Duizenden tieners verslonden het boek. Nu is er de film. Wat is het geheim van dit romantische en tragische verhaal?

MAURICE HOOGENDOORN BEELD 20TH CENTURY FOX

Is er leven na de roman?

John Green, schrijver, kreeg dit jaar een plekje toebedeeld in de top 100 meest invloedrijke personen van het Amerikaanse tijdschrift *Time*. "Teen whisperer" stond er achter zijn naam. Tienerfluisteraar. De invloed van Green op jongeren wereldwijd is namelijk niet gering. Ze verslonden zijn boeken. En een paar miljoen tieners volgt hem daarnaast via zijn Youtube-kanaal Vlogbrothers, waarop hij met zijn broer Hank in filmpjes de grote levensvragen te lijf gaat. Niet voor niets noemen de tieners die hem volgen zichzelf *nerdfighters* (zie kader). Ze vinden de filosofische laag in Greens boeken en filmpjes leuk, ze schamen zich er niet voor hun hersens graag te gebruiken, ook al is dat op de middelbare school niet sexy.

Wat is het geheim van John Green? Waarom verslinden tieners en jongvolwassenen (of eigenlijk iedereen) zijn boeken? Wie daar achter wil komen, moet zijn nieuwste boek (*Een weeffout in onze sterren*, 2012) lezen, of de verfilming ervan bekijken die sinds donderdag in de Nederlandse bioscopen draait.

Het verhaal gaat over Hazel en Gus, vroegwijze tieners die verliefd op elkaar worden bij een praatgroep voor kankerpatiënten. Gus verloor een been als gevolg van botkanker, Hazel heeft longkanker en leeft, met een zuurstoftank aan haar zijde, in de verlenging van haar leven. Beiden zijn groot fan van de (fictieve) roman *Een vorstelijke beproeving*, geschreven door de in Amsterdam wonende Amerikaan Peter van Houten. Dat boek gaat over Anna, een meisje met kanker, en eindigt midden in een zin. Tot onvrede van Hazel en Gus. Ze willen weten hoe het verder gaat met de familie en vrienden van Anna. Als soort laatste wens krijgen Hazel en Gus toestemming om Van Houten in Amsterdam op te zoeken.

pijn

Green heeft een knappe schrijfstijl; zijn pen is hard, humoristisch en liefdevol tegelijk. Belangrijker is nog dat hij zijn lezers, hoe jong ze ook zijn, serieus neemt. Deze auteur bakt geen zoete broodjes, maar confronteert tieners met keiharde levensvragen. Waarom is er pijn en lijden? En hoe reageren we daarop?

In zijn personages reflecteert Green op verschillende levensvisies. Peter van Houten blijkt een nihilist. 'Je bent een mislukt mutatie-experiment', zegt hij tegen Hazel. 'Zieke kinderen blijven onvermijdelijk stilstaan: je bent gedoemd om de rest van je leven te slijten als het kind dat je was toen de diagnose werd gesteld, het kind dat gelooft dat

er leven is nadat het boek is afgelopen.' 'Is er leven na de roman' is in dit boek dé metafoor voor de grote vraag of ons leven wel zin heeft, en of er leven na de dood is.

Tegenover Van Houten staat Patrick, een christen die de praatgroep van Hazel en Gus leidt. Patrick is iemand die te snel aan de pijn voorbijgaat en oproept tot blijdschap en optimisme. 'Christ is our friend and he'll be there till the end', zingt hij met zijn gitaartje. En daarmee basta.

Maar: 'Pijn eist gevoeld te worden', schrijft Green. Hij weet het als geen ander. De auteur werkte als geestelijk verzorger in een kinderziekenhuis en zag daar zo veel leed dat hij afzag van een studie theologie. Te gemakkelijke antwoorden zijn nog

pijnlijker dan geen antwoorden, moet hij hebben gedacht. Dit boek is zijn zoektocht naar de zin van het leven en het waarom van het lijden.

Voor Gus en Hazel is er de vreugde van een ontluikende liefde, maar tegelijk het verdriet over het feit dat ze maar een 'korte oneindigheid' met elkaar hebben. Gus heeft het gevoel dat zijn leven van weinig waarde is geweest: hij heeft geen stempel op de wereld gedrukt, er zal geen massa mensen naar zijn begrafenis komen. 'Dat is beledigend voor mij', reageert Hazel. 'Ik heb je lief. Is dat niet genoeg?' Zij leert Gus dat alles ertoe doet. Als Gus haar op een gegeven moment vraagt iets voor te lezen, kiest ze veelzeggend voor een kort gedicht van William Carlos Williams:

*Er hangt zoveel af
van
een rode kruiwagen*

*glanzend van regen-
water*

*naast de witte
kippen.*

universum

Waarom is *Een weeffout in onze sterren* een hit? Allereerst omdat Green een heel goed verhaal heeft geschreven. Het is ontroerend, spannend, grappig. Daarnaast is zijn zoektocht ook die van veel van zijn lezers: in een maatschappij waarin kerk, God en geloof minder vanzelfsprekend zijn geworden, moet je zoeken naar nieuwe antwoorden. Nihilisme bevredigt bijna niemand, maar waaraan houden we ons dan wel vast? Green lijkt uiteindelijk toch naar God te grijpen ('het universum wil worden opgemerkt'), maar blijft zoekende.

In de film komt deze filosofische laag er bekaaid vanaf. Daarvoor moet je het boek lezen. De film biedt wel echte romantiek, en prachtige muziek. ■

*Ik heb je lief.
Is dat niet
genoeg?*

nerdfighters

Aicha van Veen (15) uit Saasveld heeft vier verschillende exemplaren van *Een weeffout in onze sterren*. Ze heeft de roman die in 2012 is verschenen al zo'n twintig keer gelezen.

De vele fans van auteur John Green noemen zich *nerdfighters*: het zijn tieners die zich niet voor hun hersens schamen. Zo ook Aicha (links op het bankje) en haar vriendinnen uit de derde klas van het gymnasium.

De romantiek in het boek tussen twee zieke tieners spreekt Aicha aan ('Ik heb heel wat tranen gelaten'). Daarnaast vindt ze de realistische schrijfstijl goed. 'John Green maakt de dingen niet mooier dan ze zijn. Zo zou het echt gebeurd kunnen zijn.'

Green zet zijn lezers aan het denken over de zin van het leven. Het ene karakter is een nihilist, een ander gelooft in een leven na dit leven. 'Green geeft weinig antwoorden, maar zet je door die verschillende perspectieven wel aan het denken. Dat vind ik mooi. Ik heb veel over het boek nagedacht.'

DRAMA/ROMANTIEK

★★★★☆

The Fault in Our Stars

REGIE: JOSH BOONE. MET: SHAILENE WOODLEY, ANSEL ELGORT EN WILLEM DAFÖE. 125 MINUTEN, KIJKWIJZER VANAF 12 JAAR. IN 66 BIOSCOPEN.

Dagje uit deze zomer? Dat hoeft niet altijd een aanslag te zijn op je portemonnee. Op zoek naar uitstapjes die niet meer kosten dan vijf euro entree per persoon.

PIET H. DE JONG BEELD ND, DELFTSE PAUW

Delfts blauw verleidt toeristen

Tussen de 100.000 en 110.000 bezoekers krijgt aardewerkfabriek De Delftse Pauw jaarlijks over de vloer. Ze komen allemaal kijken hoe Delfts blauwe producten worden gemaakt. Een bus met Duitse toeristen vertrekt net, terwijl een tweetal Franse dames zich aanmeldt voor een rondleiding. Bedrijfsmanager Co van Nieuwenhuijzen is een van de vaste gidsen die gasten wegwijs maakt. Hij en zijn vrouw zijn echte talenwonders. Ze beheersen Engels, Frans en Duits en volgden een cursus Spaans. Verder kunnen ze zich redden in het Italiaans en Zweeds. Op papier is er informatie in Japans en Russisch beschikbaar. Al die talen zeggen iets over de internationale oriëntatie van het familiebedrijf dat trots is op de authentieke handgemaakte Delfts blauwe producten. Van Nieuwenhuijzen: '95 procent van onze bezoekers komt uit het buitenland. Gisteren hadden we

'Vooral Fransen en Italianen waarderen het ambachtelijke.'

twee Spaanse bussen, twee bussen met Duitsers, eentje met Israëliërs en een groep Italianen. Vooral in april en mei, zeker wanneer de Keukenhof opengaat, is het hier druk. In juni is het wat rustiger en in de zomermaanden is het weer druk. Onze promotie is gericht op het buitenland. De entree is gratis, we bestaan van de verkoop van de handgeschilderde Delfts blauwe producten.' Op de vraag waarom veel Nederlanders de weg naar het bedrijf in Delft niet maken, zegt Van Nieuwenhuijzen dat het product in eigen land last heeft van de 'associatie met grootmoeders tijd'. Tegelijk ziet hij wel een kentering. 'In eigentijdse stijlbladen wordt aandacht gegeven aan Delfts blauw. In moderne interieurs past ons product prima.'

glazuur

De filosofie van het bedrijf is dat bij toeristen, gewapend met enige kennis over het product en uitleg van het ambacht van bakken en beschilderen van de voorwerpen, de waardering toeneemt. En daarmee groeit de kans op verkoop in de winkel.

Tijdens de rondleiding wordt verteld hoe het product van witte klei naar Delfts blauw in twee bakfases verloopt. Na de eerste bakfase wordt het 'biscuit' beschilderd met kobaltoxide. Met het glazuur op het product vindt er in de oven, op 1040 graden, een chemische reactie plaats waardoor het specifieke Delfts blauw ontstaat.

In koopgedrag is er een verschil tussen Nederlandse en buitenlandse toeristen, vertelt de manager. 'Vooral Fransen en Italianen waarderen het ambachtelijke en zijn bereid daarvoor te betalen. Van de niet-Europese toeristen zijn Amerikanen, Japanners en tegenwoordig ook Russen en bezoekers uit Zuid-Amerika voor ons belangrijk. Al moet ik ook zeggen dat Nederlanders meer dan tien jaar geleden ook bereid waren in de buidel te tasten.'

De prijzen voor Delfts blauwe aankopen lopen uiteen van twintig euro voor een klompje tot duizend, vijftienhonderd euro voor een grote, veelkleurige vaas of schaal. Bij toeristen is dat typisch Nederlandse klompje in trek, maar ook de tulpenvaas gaat met regelmaat mee terug naar het thuisland. Als het aangekochte te groot of te kwetsbaar is om in de koffer mee te nemen, dan kan het 'verzekerd verstuurd' worden, zegt Van Nieuwenhuijzen. Behalve een bezoek aan het bedrijf ter plekke is de onlinewebshop een belangrijke bron van inkomsten voor het bedrijf.

Hoewel het pand van 'De Delftse Pauw' aan de Delftweg staat en een 015-telefoonnummer heeft, ligt het formeel net op het grondgebied van buurgemeente Rijswijk. Toch is het een echt Delfts bedrijf, verzekert de manager. 'We zijn hier in 1954 vanuit de binnenstad naartoe verhuisd. In overleg met de Kamer van Koophandel en de gemeente Delft mogen we ons een Delfts bedrijf noemen.'

kerstballen

Voor de gemeente Delft is het ook van belang dat de band met de historische stad verankerd is. Veel toeristen bezoeken ook de binnenstad, waar veel horeca en souvenirwinkels zijn. Sinds het museum 'Prinsenhof Delft' is vernieuwd, merkt Van Nieuwenhuijzen dat de toeloop naar zijn bedrijf is toegenomen. 'Prinsenhof Delft' is aantrekkelijker geworden, zeker voor buitenlandse toeristen nu de presentatie ook in het Engels is. Het museum heeft ook veel aandacht voor Delfts blauw.' Het is ook mogelijk een workshop te boeken bij 'De Delftse Pauw'. Dat kan al vanaf vier personen. Meestal wordt er dan een tegel beschilderd, maar in overleg zijn ook andere producten in Delfts blauw te maken, zoals kerstballen.

Van Nieuwenhuijzen vertelt dat het bedrijf weinig verloop in personeel kent. Als er nieuwe mensen nodig zijn dan worden die intern opgeleid. Voor het schilderen is op zijn minst talent nodig om de traditionele decoraties op de vazen en borden aan te brengen. In totaal werken er vijftien schilders, waarvan enkelen voltijds. Verder zijn er vier gidsen in vaste dienst en zijn er evenveel oproepkrachten.

Is een rondleiding door het bedrijf en de volgestouwde winkel met souvenirs wel een omgeving voor kinderen? Van Nieuwenhuijzen schrikt niet terug van de vraag. 'Als er gezinnen komen met kleine(re) kinderen dan zijn natuurlijk de ouders verantwoordelijk. Als de ouders niet goed opletten, dan wijzen de gidsen ze voorzichtig terecht. We hebben geen negatieve ervaringen met kinderen, ik heb nog niet meegemaakt dat er iets is gebroken. Het is wel zo dat voor kinderen beneden de zes, zeven jaar het verhaal over het maken van Delfts blauw niet landt. Vanaf acht jaar beginnen kinderen het verhaal juist wel leuk te vinden.'

Tijdens een rondleiding door de aardewerkfabriek leer je hoe Delfts blauwe producten worden gemaakt.

In de winkel hebben bezoekers van De Delftse Pauw volop keuze uit producten met Delfts blauwe afbeeldingen.

Met kobaltoxide wordt de schaal beschilderd in de Delftse aardewerkfabriek.

budget uitstapjes

DELFTSE PAUW

► Delftweg 133
2289 BD Rijswijk
Delftpottery.com

► Geopend van 23 maart tot eind oktober dagelijks van 09.00 tot 16.30 uur. In de winter zijn de openingstijden op werkdagen van 09.00 tot 16.30 uur en in het weekend van 11.00 tot 13.00 uur.

► De toegang is gratis.

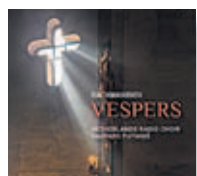
MEER IN DE OMGEVING

► Binnenstad Delft met de twee historische kerken die elke dag, behalve op zondag, te bezichtigen zijn. De binnenstad is vanaf 'De Delftse Pauw' in vijf minuten met de tram te bereiken. DELFT.NL

► Museum Prinsenhof en de Waalse kerk schenken nu samen als 'Prinsenhof Delft', aandacht aan de geschiedenis van het Huis van Oranje, Delfts blauw en Delfts vernuft. In de binnenstad is er elke zaterdag een uitgebreide kunst- en antiekmarkt. PRINSENHOF-DELFT.NL
TEDOEN-DELFT.NL

CD-RECENSIES

MARCEL S. ZWITSER, ROEL SIKKEMA, HERMAN VEENHOF EN JOHAN BAKKER
 LUISTER NAAR FRAGMENTEN VAN DEZE CD'S OP ND.NL/MUZIEK

KLASSIEK

★★★★☆

Rachmaninov: Vespers, op.37 – The Theotokos
 NEDERLANDS RADIO KOOR O.L.V. KASPAR PUTNĚŠ. BIS-2039
 (SACD).

Het Nederlands Radio Koor stort zich op het kroonjuweel van de Nieuwe Russische Koorschool, de *Vespers* (1915) van Rachmaninov. Net als in de opname van het Filharmonisch Koor van Estland met Paul Hillier (Harmonia Mundi) opent deze opname met een liturgische frase, die niet in Rachmaninovs partituur staat, maar waardoor wel ineens begrijpelijk wordt waarom de partituur met 'Amin' begint. Iets meer vervoering in het 'Kvalite Imja Gospodne' – waar de samenvoeging van de aardse en de hemelse lofzang zo prachtig is verbeeld – was wel mooi geweest, daar staat tegenover dat ik het refrein in 'Blagosloven esi Gospodi' zelden zo prachtig voor het voetlicht heb horen komen. De bassen hebben met de lage tonen niet de minste moeite. De 'Theotokos' is een werk van de 20-jarige Rachmaninov, dat fraaie momenten kent, maar niet de allure van de *Vespers* heeft. Wel mooi dat er nu een goede opname van is. (MSZ)

ORGEL

★★★★☆

Imposant. Kathedrale Basiliek van Sint-Jan 's-Hertogenbosch

VÉRONIQUE VAN DEN ENGH, ORGEL. TULIP RECORDS TURE 201414

Zo'n vijftig jaar was Véronique van den Engh assistent-organist van de Bossche Sint-Jan voor ze in 2008 haar leraar Maurice Pirenne als organist opvolgde. Toch is ze niet landelijk bekend, deze cd laat overtuigend horen dat dit volstrekt ten onrechte is. Ze speelt een afwisselend programma waarin ze de diverse mogelijkheden van het grote orgel laat horen. Het programma is op zich niet zo origineel – met onder meer de Preludium en Fuga in G-dur van Bach, de bekende Tocata van Gigout en de Suite Gotique van Boëlmann. Maar ze speelt het overtuigend, met een zekere rust en bezonkenheid, zonder dat het saai wordt. Een speelstijl die goed bij de akoestiek van de kathedraal past. Het interessantst zijn de werken van Albert de Klerk, Louis Toebosch en Maurice Pirenne, die je zelden hoort. Aardig is dat ze van elk werk vertelt waarom ze dit opnam, soms vermeldt ze wanneer ze het voor het eerst hoorde. (RS)

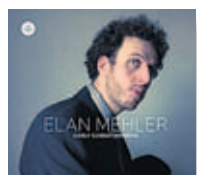
AMERICANA

★★★★☆

Invisible Hour

JOE HENRY. EDEL / MUNICH RECORDS

Joe Henry is de zwager van Madonna, maar muzikaal staan de twee een lichtjaar van elkaar af. De Amerikaanse singer-songwriter Henry maakt al een kwarteeuw degelijke platen met realistische, krachtige teksten die over relaties, gezin en de economie kunnen gaan. Hij zou de akoestische, op kleinere schaal opererende broer van Bruce Springsteen kunnen zijn. Zijn vorige album *Reverie* was in 2011 verstild, de nieuwe, het 'Onzichtbare Uur', is akoestisch, maar stevig, met het woord generatiewisseling als thema. Het leidt tot mooie liedjes over huwelijk, kinderen, gaan lijken op je vader en de teloorgang van oude vertrouwde schoorstenen, zoals te zien op de sobere zwart-witvideo bij Sign, de epische ballade van dit album, zijn dertiende soloplaat. Ook mooi is de titelsong, het lange 'Spark Arrow' en 'Lead Me On', met tweede stem van Lisa Hannigan. Henry treedt dit voorjaar op in Europa, akoestisch, met gitaar alleen. (HV)

JAZZ

★★★★☆

Early Sunday Morning

ELAN MEHLER – CHALLENGE RECORDS

Elan Mehler is een Amerikaanse jazzmusicus met een Europese manier van spelen. De pianist heeft dan ook vaak in Europa opgetreden. Naar eigen zeggen leerde hij nog het meest door een jaar lang iedere avond in een Parijse bar te spelen. Mehlers eerste twee groeps-albums *Scheme for Thought* (2007) en *The After Suite* (2009) werden zeer positief ontvangen. Onlangs verscheen *Early Sunday Morning*. Op deze solo-cd zijn zeventien relatief korte stukken te horen: fijnzinnige eigen composities, lyrische bewerkingen van jazz-standards en melodische uitvoeringen van folksongs. Mehlers beheerst gespeelde kamerjazz combineert de volle rijkdom van klassiek pianospel met de vreugdevolle uitgelatenheid van improvisatiemuziek. Het album sluit sterk af met een in alle eenvoud indrukwekkende versie van het door Woody Guthrie en Billy Bragg geschreven 'Way Over Yonder In The Minor Key'. Het is jammer dat deze parel tot nu toe niet zo is opgevallen tussen de vele cd's die de markt overspoelden dit jaar, want deze talentvolle pianist verdient geconcentreerde aandacht. (JB)

Chirunning is een hardlooptechniek waarvan je geen blessures krijgt. Redacteur Rick Timmermans wilde dat weleens een maand uitproberen.

RICK TIMMERMANS BEELD MARLIES DEEN, UIT BESPROKEN BOEK

Vallen als het nie

Marion Meesters' grijsblonde krullen dansen terwijl ze in soepele tred door het bos rent. Met twee staalblauwe ogen kijkt ze helder om zich heen. 'Jouw voeten zijn zo krom, daarmee kun je niet hardlopen', zeiden artsen tegen haar. Toch rent ze soms meer dan vijftig kilometer achter elkaar, en daarna gaat ze winkelen met een vriendin. Zonder pijn in haar benen, ook niet als ze van de trap komt. Ik ren in rustig tempo naast haar richting de plek waar ze haar hardlooptrainingen geeft. Ze praat enthousiast over *chirunning*, de looptechniek uit Amerika waardoor ze al jaren blessurevrij rent. Zelf hardloop ik al een jaar of tien, met een gemiddelde frequentie van een training per week. Je mag me gerust een domme looper noemen, met dit aantal trainingen mag je niet verwachten ooit beter te worden. Tierend op mezelf rende ik twee jaar geleden de halve marathon van Zwolle. In net iets meer dan twee uur. Daarna leek elk stoepje Alpe d'Huez. Toch trok ik na een tijdje mijn renkloffie weer aan, met niet ontrafelbare redenen. Misschien omdat ik me soms rennend ook goed had gevoeld en ik hoopte dat dat gevoel uiteindelijk de overhand zouden krijgen. Gewoon wat meer trainen, doorzetten, afzien en niet miepen om een pijnlijke hier en daar. Zo doen alle hardlopers dat, toch?

'Ga maar staan', zegt Meesters. Ik positioneer mij. Ze vindt het heel aardig. Maar mijn voeten moeten in een rechte lijn naar voren, mijn bekken iets gekanteld, en ik moet lichtjes door de knieën zakken en mijn hoofd rechtop houden; alsof een draad aan mijn kruin vastzit en iets me omhoog trekt. Of ik stabiel sta zo. Nee, niet zo krampachtig, laat de spierspanning los, behalve laag in de buik. Ik tast af, trek mijn rug recht, ontspan, wiebel op mijn voeten – zoek naar onderste buikspieren. Perfect, zegt ze. Ik heb het snel in de vingers. Of ik de strik in mijn veters kan zien als ik naar beneden kijk. Niet? Dat dacht ze al. Maar als ik nu mijn bovenlichaam eens iets naar voren beweeg. Ja, zo ja, dat is beter.

Vanaf hier is het simpel, eigenlijk. Nu moet ik alleen nog mijn kern naar voren duwen; die onderste buikspieren, onder de navel. Door te hellen, zet je automatisch een stap naar voren om de val te breken – en dan nog een en nog een en nog een, en voor je het weet ren je. *Chirunning* is gecontroleerd vallen, er komt geen kracht bij kijken, als je het goed doet.

Maar eerst wandelen we het pad op en neer. Met kleine pasjes en zonder kracht in de afwikkeling van mijn voeten. Ze herhaalt de aandachtspunten nog eens. Of mijn houding recht is, mijn schouders ontspannen zijn, mijn voeten losjes onder mijn benen hangen. Geen strakgespannen spieren, geen lang contact met de grond, geen in elkaar zakken door een kromme rug. De zwaartekracht drukt niet, maar trekt vooruit. In theorie.

Marion Meesters

Ik ga het maar gewoon proberen komende maand. Ik heb het boek van Meesters gelezen, haar workshop in het geheugen – plus de wetenschap dat chiren met haar erbij lukt – en ik kan altijd spieken bij filmpjes op Youtube. Bovendien, een rondje rennen, hoe moeilijk kan dát nu zijn?

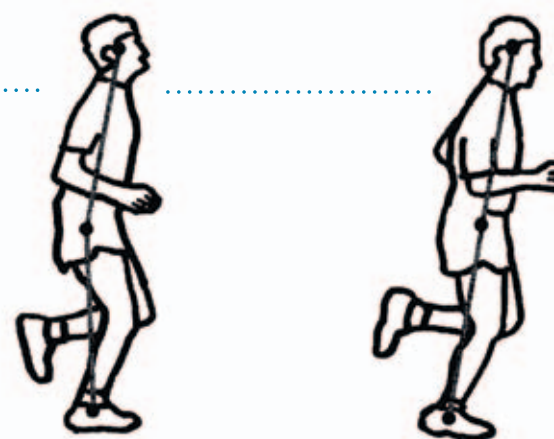
houding

Het is druilerig. Straat tot hemel kleurt grijs. Water smakt en zuigt onder mijn zolen. Na een lange regendag is het toch nog droog geworden. Dit weer is in mijn voordeel, denk ik, want dit weer schrikt af. Ongezien waag ik mij aan het blessurevrije rennen.

Ik trek mijn rug recht, kantel het bekken iets naar voren, probeer te ontspannen en houd mijn armen in een hoek van negentig graden naast mijn lichaam. Als ik stevig sta, beweeg ik vanuit mijn kern naar voren. Smak, smak, smak, de pasjes volgen in rap tempo. Met mijn aandacht ga ik door mijn lijf: spierspanning, voeten, buik, rug, heupen, buik, voeten. En stop. Wat gebeurde daar nu? Deed ik het wel goed? Ik ga opnieuw staan, check mijn houding, hel naar voren. Minuten gaan voorbij, rennend het fietspad op en neer. Elke honderd meter plaats ik mezelf weer in de juiste houding. Het gaat best aardig. Of buk ik meer dan ik hel? Zet ik toch af met mijn voeten? Zijn mijn heupen te verkrampt? En hoe kan het eigenlijk dat ik na vijftig minuten iets zeurends gewaarwordt in mijn benen? Dit zou pijnvrij zijn!

uw hardlopen

Een slechte houding (links) versus een goede hardloophouding volgens chironning-experts (rechts).

Marion Meesters traint redacteur Rick Timmermans met chironning.

Maar het echte voordeel van chirenningen bewijst zich buiten het hardlopen. Voortdurend ben ik bezig met mijn houding: plaats mijn voeten recht uit, in plaats van als een boer met de tenen naar buiten wijzend, knik mijn knieën, recht mijn rug. Als ik zit ben ik aartslui, ontdek ik. Laat die spieren maar rusten. Het liefst hang ik in een stoel.

twijfelen

Hardlopen blijft een uitdaging. Na de tweede training weet ik niet of ik het goed doe. Dat ontspannen van alle spieren (behalve in de lage buik natuurlijk) valt niet mee. En dan de houding. Hel ik genoeg? Vormen enkels, heupen en hoofd een rechte lijn? Plaats ik mijn voeten wel onder mijn lichaam? Het is meer twijfelen dan rennen. Ik word er doodmoe van.

Toch merk ik dat ik anders ren. Zeker als ik even expres op mijn oude manier loop. Dan zak ik ineem, span allerlei spieren aan en voel gebonk door heel mijn lijf.

Zo gaan heel wat trainingen voorbij. Elke week probeer ik drie keer te lopen – wijk daar meestal vanaf – en maak vorderingen. Al blijft de twijfel. Het zou helpen als iemand naast me loopt die zegt: een beetje meer zo, iets meer hellen en minder bukken, let op je voeten en zet nog kleinere stapjes. Chirunning mag goed zijn voor de houding, het is vooral een stevige les in geduld en doorzetten.

Na zes moeizame trainingen ben ik klaar voor het

grotere werk, hoop ik. Tot nu toe rende ik niet langer dan een half uur, met veel stoppen en opnieuw beginnen. Maar daar ben ik klaar mee. Ik verlang na een uurtje gedachteloos rennen, zoals een maand geleden. Dus verruim ik het rondje tot vijftig minuten, ren in een verstikkende middaghitte langs weilanden en hoop op het moment dat het allemaal vanzelf gaat.

Vormen enkels, heupen en hoofd een rechte lijn? Het is meer twijfelen dan rennen. Ik word er doodmoe van.

Maar als ik thuiskom, is de frustratie groot. Mijn linker hamstring klopt als een zwerende vinger. Eerst ben ik kwaad op dat loopje – dat toch blessurevrij zou zijn – daarna op mezelf: had ik maar niet zo overmoedig moeten doen. Mijn motivatie daalt naar nul.

Ik zak weer onderuit in mijn stoel, ren tegen heug en meug maximaal twee keer per week en beleef geen vreugde. Ik laat het chirunning zelfs helemaal los, maar na anderhalve week lonkt het toch

weer (niet in de minste plaats omdat ik niet wil afgaan in deze kolommen).

vederlicht

De laatste week van de proefmaand weet ik nog altijd niet of ik kan chirenningen. Het boek van Meesters is daarin geruststellend. Ook de erkende chiruncoach zegt nog tal verbeterpunten bij zichzelf te zien. Ik laat een filmpje van mezelf maken en speel dat tien keer achterelkaar af en zet het op pauze als ik neerkom op mijn voeten. Het lijkt best goed. Of zet ik mijn been toch nog te veel voor mijn lichaam, in plaats van eronder? Hoe dan ook, ik zou deze maand graag wat resultaat zien. Dus stel ik die laatste week een doel. Nog een keer rustig lopen, met veel aandacht voor de houding en dan op zaterdag tien kilometer. Voor de lunch van zaterdag vertrek ik en het gaat heerlijk. Er valt mij onderweg zelfs een doorbraak ten deel: de stijfheid in mijn heupen verdwijnt als ik iets verder door de knieën zak. Na drie kwartier ren ik nog steeds en voel niets. Vederlicht kom ik thuis. *Mission completed.*

Maar de volgende ochtend stap ik uit bed, de hamstring stijf als een plank. Ik ben er nog niet, denk ik, en dat duurt zo te voelen ook nog wel een maand – of drie. Toch ga ik stug door, want van pijn tijdens het rennen heb ik al een maand geen last.

>> Zien hoe chirunning eruitziet? Bekijk het filmpje waarop Rick Timmermans rent. nd.nl/hardlopen

chironning

Chirenningen combineert hardlopen met bewegingsprincipes uit tai chi, een oude Chinese vechtkunst waarbij efficiënt bewegen cruciaal is. Bij chirenningen draait alles om de kern, het lichaamszwaartepunt rondom de lage buikspieren. Door te rennen vanuit dat middelpunt, ontzie je tijdens het hardlopen de benen. De basisgedachte is een recht en ontspannen lichaam dat rennend gebruikmaakt van de zwaartekracht door voorover te hellen. Gevolg is: minder hard werken en vermindering van de schokbelasting tijdens de landing. Het oosterse of spirituele aan chirenningen is: het je bewust zijn van wat je doet en aandacht schenken aan het gehele lichaam. Chirenningen is proberen te rennen in het heden, zonder afleidende gedachten over de toekomst of het verleden. Dit klinkt wat zweverig en de vraag is dan ook of je als christen geen bezwaren moet opwerpen tegen deze manier van hardlopen. Maar uit het boek van Meesters blijkt dat chirenningen vooral een looptechniek is die beoogt blessureleed te verhelpen. Volgens haar hoeft je niets met het spirituele deel te doen. 'Als je niets met tai chi hebt, laat je het voor wat het is. Dat hoeft toch geen belemmering te zijn voor iemand die blessurevrij wil hardlopen?'

SPORT

De kracht van ChiRunning

MARION MEESTERS. UITG. LUCHT, NEDERHORST DEN BERG 2014. 190 BLZ. € 15,00
>> loopblessurevrij.nl

...ANDERS BBQ'EN

DICK SCHINKELSHOEK BEELD ND

Langzaam gerookte hele kip

Hamburgers en sateetjes bakken op de barbecue kan iedereen. Zonder een chefkok te zijn, kun je op houtskool nog veel meer klaarmaken. Wat te denken van toetjes, brood, pizza's, groenten en of grote stukken vlees? Vandaag: een hele kip.

Wat gaan we doen?

Met weinig dingen maak je als amateurkok zo veel goede sier als met een mooi, groot stuk vlees. Alleen, krijg zo iets maar eens klaargemaakt op een barbecuerooster. Kip moet door en door gaar zijn, en bij een hele vogel duurt dat wel even. Toch kun je prima een hele kip op de barbecue bereiden. Met een techniek die barbecueërs 'indirect grillen' noemen.

Wat heb je nodig?

Briketten (en om de kip een extra rooksmak te geven: houtsnippers). Een barbecue met koepeldekseel en de mogelijkheid om boven én beneden de luchttoevoer te regelen. Verder is een keukenthermometer praktisch. Want het moet binnenin niet te heet worden. Luxere barbecuestoelsetten hebben aan de buitenkant een metertje zitten. Ik gebruik zelf een vleesthermometer die ik in een van de luchtgaten hang. Vast niet perfect, maar het werkt. Verder natuurlijk een kip. En een bierblikje.

Wat zijn de voorbereidingen?

Om te beginnen: kijk of de kip staande in de barbecue onder het gesloten dekseel past. Anders moet het beest liggen (en is het blikje overbodig). Week de houtsnippers in water en eventueel wat bier uit het blikje. Dep de kip droog en wrijf het vlees in met zout en een kruidenmengsel naar keuze. Zelf vind ik Marokkaanse ras-alhanout heerlijk bij kip. Krijgt het beest

bovendien een mooi geelbruin kleurtje van. Stop eventueel wat groene kruiden, stukken citroen en een paar knoflookteentjes in de buikholte. Giet (of drink) een derde uit het blikje, en prop er eventueel wat kruiden in. Zet nu de kip zo ver mogelijk over het bierblikje heen, zodat het beest stevig staat op het blikje en zijn twee poten. Het ziet er wat parmantig uit, maar het schijnt dat het vocht de kip van binnen mals houdt. Vooral handig is dat de kip op deze manier stevig staat. Zet de kip rechtop in een wegwerpbakje of op een (oude!) vuurvaste schaal, en plaats het geheel in de koelkast.

Hoe pak je het aan?

Bij 'indirect grillen' gaar je het vlees niet direct boven de gloeiende kolen, zoals je met een hamburger of een speklapje doet, maar ernaast. Anders verbrandt de buitenkant voordat de binnenkant gaar is. Verwijder het rooster. Vul de linker- (of de rechter) helft van de barbecue met gloeiende briketten. Zet de schaal ernaast, zodat de kip met de rug naar de briketten staat. Het borstvlies (de kipfilets) wordt namelijk als eerste gaar en droogt snel uit. Zelf leg ik altijd als een soort vuurvast muurtje een dubbelgevouwen stuk aluminiumfolie tussen de kip en de kolen in. Strooi wat uitgelekte houtsnippers op de briketten, en plaats het dekseel op de barbecue met het lichtrooster boven de kip, zo ver mogelijk bij de briketten vandaan. Zo moeten de rook en de hitte

langs de kip naar buiten. Zet de luchtgaten bovenaan helemaal open, en knijp de luchtgaten beneden bijna helemaal af. Meet de temperatuur met een vleesthermometer. Is het binnenin ergens tussen de 100 en de 140 graden, dan zit je goed. Te koud? Zet de onderste luchtgaten iets verder open. Te warm? Knijp ze verder af.

Wanneer kan ik aan tafel?

Dat duurt even. Twee uur heeft de kip snel nodig. Begin dus bijtijds, en ga tussendoor lekker iets anders doen. Weersta de neiging om voortdurend het dekseel op te tillen. Zo gaat veel warmte verloren. Je hoeft de kip, als ze staat, ook niet te keren. Zolang de temperatuur goed is en er gestaag rook omhoog kringelt uit het barbecuedecksel, gaat het goed. Controleer hooguit na drie kwartier of een uurtje of er nieuwe briketten nodig zijn. Haal het laatste halfuur de muur van aluminiumfolie weg.

Denk je dat de kip klaar is? Prik dan een vleesthermometer in het dikke stuk tussen poot en borst (niet tegen het bot, dat is vaak heter dan het vlees). Bij tachtig graden is de kip gaar. Voorzichtig uit de schaal halen, en op een plank leggen. Aluminiumfolie er losjes overheen en tien minuten laten rusten. Aan tafel en aansnijden.

►► Over twee weken: groenten op de barbecue.
►► Barbecuetips? Reageren? Mail naar zomer@nd.nl

Reisgidsen over ons favoriete vakantieland zijn er te over, maar achter de coulissen bestaat een ander, verborgen Frankrijk. Hoe meer je daarvan ontdekt, hoe minder dat volk en onze vakantie bij elkaar lijken te passen.

HERMAN VEENHOF BEELD AP

Het onzichtbare Frankrijk

Frankrijk ademt moderniteit; de Fransen waren er vroeg bij met rotondes en huiscomputers (Frans: *minitel*). Maar onder die snelle, technische vooruitstrevendheid en het centralisme vanuit Parijs dat Frankrijk lijkt te ademen, zit een heel ander land: *la France profonde*, het diepe Frankrijk, waar behoudzucht en de eigen regio, stad of streek bijna heilig zijn.

Ariejan Korteweg, zes jaar lang correspondent van *de Volkskrant*, legt dat onzichtbare Frankrijk bloot in mooie verhalen. Hij moet toegeven; na zijn verblijf is hij meer historicus dan futuroloog geworden. 'De woorden voor maliënkolder en middeleeuwse kruidentuin had ik verrassend snel onder de knie.'

Korteweg beseft dat onveranderlijkheid hét kenmerk van Frankrijk is. Treffend zijn de stukken over Franse vakbonden. Die organisaties waren ooit modern en progressief, maar sinds decennia al oerconservatief en daarom nog steeds machtig. Staatssteun en oneconomisch banenbehoud zijn in het land van Marianne heel gewoon – zoals in het

Alleen met parfum, mode en messen zal het land het niet redden.

Nederlandse poldermodel stakingen vrijwel uitgestorven zijn, en overheidssubsidies taboe.

Het Franse conservatisme heeft iets hardnekkigs en elegants tegelijk; niet voor niets komen de historici die vooral letten op *la longue durée*, de lange golven in de wereldgeschiedenis, allemaal uit dit land. Waar rijden nog postbodes door vrijwel ontvolkte dorpjes? En waar duren lunches nog een uurtje of drie, overgoten met wijn en besloten met een lekker slaapje?

Korteweg heeft een woord gevonden voor deze Franse combinatie van behoud en genieten: het land en volk vormen samen een 'stilleven'. Hij licht zijn betoog toe aan de hand van elf thema's, met als trefwoorden verleden, isolement, cultuur, onderwijs, integratie en armoede. Korteweg houdt van Frankrijk. De opmerking van Annemarie Jorritsma (burgemeester van Almere) – 'leuk land, jammer dat er Fransen wonen' – repliceert hij met de vraag hoe het zou zijn in een land waarin allemaal Jorritsma's wonen. Korteweg

schreef een weemoedige apologie voor een land dat het met parfum, mode en messen niet zal redden en daarom wellicht alleen toekomst heeft als museum van de menselijke beschaving.

21 eeuwen

Lorant Deutsch (een Brit van 39) nam de lezer drie jaar geleden al voor zich in met zijn boek *Metro-nome*. Op het ritme van de metro ging Deutsch op een fantastische ontdekkingsstocht door de geschiedenis van Parijs, met als ankerpunten een aantal stations van de fameuze ondergrondse. Deutsch koos er 21, evenveel als er eeuwen Parijse geschiedenis zijn. Lijkt de Eiffeltoren met zijn 125 jaar oud, eronder ligt een nagenoeg onbekend vroegmiddeleeuws soldatenkerkhof. Deutsch komt nu met een nieuw boek, waarin hij hetzelfde procedé hanteert. In *En Route* zet hij voor elke eeuw geschiedenis in Frankrijk een spoor uit, soms kort, maar meestal flinke trajecten her en der door het enorme land. Hij volgt oude wegen, van Romeinen, Kelten, invasielegers, opstandelingen, schrijvers en geestelijken, handelaren en pelgrims, boeren en ridders of troonpretendenten. Dat kun je alleen maar doen als je die wegen echt zelf hebt bereisd en heel veel hebt gelezen. En dan nog moet je het boeiend kunnen opschrijven. Dat lukt Deutsch allemaal, al perst hij op den duur te veel in zijn ijzeren schema die een eeuw aan een route (meestal van zuid naar noord) verbindt. Maar voordat het verzadigingspunt is bereikt, ben je tientallen mooie verhalen verder. Opeens vallen de kiezelsteentjes van Hans en Grietje en de menhirs van Obelix samen in iets typisch Frans: de weg terug kunnen vinden. ■

REIZEN

En route. Op reis door de geschiedenis van Frankrijk
LORANT DEUTSCH. UITG. THOMAS RAP, AMSTERDAM 2014. 416 BLZ. € 19,90

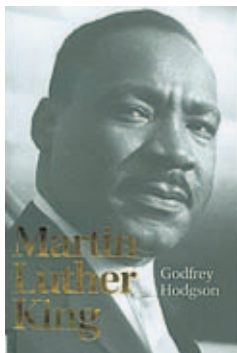
Surplace. Over de ziel van Frankrijk
ARIEJAN KORTEWEG. UITG. DE GEUS, BREDA 2014. 315 BLZ. € 19,95

Dit is geen foto van vroeger: de Franse postbode Marcel Remy doet zijn ronde.

HERMAN VEENHOF

De wereldse dominee Martin Luther King

BIOGRAFIE

Martin Luther King
GODFREY HODGSON. UITG. VEEN MEDIA, HILVERSUM 2014. 384 BLZ. € 29,95

De Amerikaanse baptistenvoorganger Martin Luther King (1929-1968) is vooral bekend door een handvol feiten: zijn verwoording van het protest nadat de zwarte Rosa Parks op 1 december 1955 was gearresteerd. Ze weigerde op te staan voor een blanke in de bus; zijn 'I Have A Dream'-rede, op 28 augustus 1963 in Washington, voor burgerrechten en gelijkheid tussen blank en zwart. En natuurlijk de moord op de zwarte leider op 4 april 1968 in Memphis, Tennessee.

De biografie die Godfrey Hodgson schreef over de man die hij nog verschillende malen sprak, is beknopt,

maar juist daardoor intrigerend en boeiend. Hodgson heeft veel aandacht voor de theologische achtergronden en denkbeelden van Martin Luther King en gaat de rafelranden van diens persoon niet uit de weg. Eerst die theologie. King was de zoon, kleinzoon en achterkleinzoon van steeds beter opgeleide baptistenpredikanten. Zijn vader Michael King liet zich officieel hernoemen als Martin Luther King (senior) na een studiereis door Duitsland, waar hij ook Wittenberg aandeed en gegrepen werd door de man van de 95 stellingen. Hij doopte zijn zoon Martin Luther jr.

Die zoon studeerde theologie aan de universiteit van Boston. Hij werd opgeleid in een vrijzinnige traditie, maar koos zelf voor andere invloeden: theologen als Paul Tillich en Reinhold Niebuhr, die breder waren dan de mensen die uitsluitend voor het sociale evangelie kozen. King beseftte heel goed dat zijn inzet voor rechten, gelijkheid en vooral kansen voor zwarten zou conflicteren met zijn conservatievere theologie. Maar hij zei zelf met nadruk dat de identificatie van zijn geweldloos verzet niet zozeer bij Gandhi was geleerd, maar veeleer bij Niebuhr. Dat is verrassend.

King wist ook dat zijn geleerdheid, zijn onweerstaanbaar redenaarstalent, charisma en leiderschap niet het een en al waren. Van meet af aan moest hij schipperen tussen een zwarte achterban die hem te meegaand vond en de blanke omgeving voor wie hij de radicale revolutionair was. King kon als dominee ook nooit de mondaine trek afwerpen die hij had: sigaren, maatpakken, een glansrol aan de pooltafel, een reeks overingen naast zijn huwelijk met Coretta Scott, en een academische carrière die anno nu in een vroeg stadium zou zijn afgebroken vanwege driest plagiaat. ■

BOEKEN

ROMANS

MARIANNE HOKSBERGEN BEELD PR

Een bruid om van te houdenMELISSA JAGEARS (VERT. HELEEN WUBS).
GRACE PUBLISHING HOUSE, VEENENDAAL 2014.
358 BLZ. € 20,-

In het voorjaar van 1876 brengt de stoomtrein Julia Lockwood van de grote stad Boston naar de vlek Salt Flatts, midden op de prairie in Kansas. Het is de bedoeling dat ze de vrouw wordt van boer Everett Cline; ze is zijn vierde (!) zogeheten postorderbruid. De beeldschone jonge vrouw komt naar Kansas op aandringen van haar correspondentievriendin Rachel Stanton. Rachel is de vrouw van Everetts beste vriend Dex. Ze wil erg graag dat Cline een hulp krijgt die bij hem past en eindelijk een beetje gelukkig wordt. Julia wil wel met hem trouwen, maar alleen op haar voorwaarden en die zijn niet makkelijk. Everett heeft zoveel teleurstellingen achter de rug dat hij een nieuwe poging om aan de vrouw te komen, niet ziet zitten. Door alle tegenslag is zijn geloof op een laag pitje komen te staan. En Julia kent de kerk alleen als een gebouw waar donderpreken afgestoken worden. Welke weg zal God gaan met deze twee eenzame mensen?

In de achttiende eeuw trokken veel pioniers naar het Wilde Westen van Amerika in de hoop op een nieuw bestaan. Daar was echter een groot tekort aan huwbare vrouwen, terwijl de hulp van een hardwerkende, capabele echtgenote in het pioniersbestaan onmisbaar was. Heel wat vrijgezellen namen in wanhoop hun toevlucht tot het plaatsen van een advertentie

in de kranten van het dichtbevolkte Oosten. Alleenstaande vrouwen die hier op reageerden en naar het Westen reisden om met een volslagen onbekende te trouwen, werden postorderbruiden genoemd. In *Een bruid om van te houden* schetst Melissa Jagears een boeiend beeld van zo'n – naar de huidige maatstaven onmogelijke – situatie. Het is een romantisch, positief-christelijk verhaal dat lekker wegleest in de zon. En er komt nog meer, want dit boek is het eerste deel van een serie.

De briefMELISSA JAGEARS (VERT. HELEEN WUBS). UITG.
GRACE HOUSE PUBLISHING, VEENENDAAL 2014.
141 BLZ. € 6,95

Wie wil weten hoe Dex en Rachel Stanton elkaar vonden, vindt hun liefdesverhaal in *De brief*, een novelle die voorafgaat aan *Een bruid om van te houden*. Dex houdt al van Rachel sinds hun jeugd, maar vindt zichzelf te dom voor haar.

Daarom probeert hij aan een postorderbruid te komen, die hem ter zijde kan staan als hij boer wordt in Kansas.

Rachels moeder wil graag dat haar intelligente dochter naar de universiteit gaat, maar wil Rachel dat ook?

De Amerikaanse schrijfster Melissa Jagears schreef de boeken *Een bruid om van te houden* en *De brief*. Ze woont op een boerderij in de staat Kansas en heeft twee kinderen. Haar eigen huwelijk was inspiratiebron voor de novelle *De brief*.

Melissa Jagears vond inspiratie voor dit verhaal in haar eigen huwelijk. Haar man heeft dyslexie, een probleem dat ze verwerkt in *De brief*. 'Rachel en Dex' relatie lijkt wat dat betreft veel op die van mijn man en mij. Het was leuk om beide personages te bezielen met onze eigen grappige relationele eigenaardigheden.'

BuitgemaaktKAREN WITEMEYER (VERT. HELLA WILLERING).
UITG. GRACE HOUSE PUBLISHING, VEENENDAAL
2014. 395 BLZ. € 19,95

Texas, 1885. Je zult als verjaarscadeautje moeten dienen voor de dochter van een oude treinrover. Dominee Crockett Archer overkomt het. Hij is onderweg om 'op beroep te gaan preken', als zijn trein wordt overvallen door een stel gemaskeerde mannen. Merkwaaardig genoeg is het enige dat de boeven buitmaken zichzelf. Bendeleider Silas Robbins neemt hem mee en schenkt Archer aan zijn mooie dochter, Joanna, die voor haar verjaardag een dominee heeft gevraagd. Wat daar allemaal achter zit, beschrijft Karen Witemeyer – auteur van onder meer *Stroetjesbruid* en *Het geheim van de smid* – in dit zeer leesbare romantische verhaal. Het speelt in een tijd en op een plaats – het Wilde Westen – dat schurkenstreken en eigen rechter spelen aan de orde van de dag waren. Maar ook in die tijd was God aan het werk. Heerlijke vakantielectuur. ■

roepstoeters van toen

WILLEM BOUWMAN BEELD ND

Hoe verspreid je je mening zonder weblogs en internet? Willem Bouwman bespreekt in deze serie antiquarische brochures uit de oude doos. Vandaag: *Het Sociologisch Bulletin. Informatienummer over de Vrije Zaterdag (1961)*.

DE KRIEBELS VAN DE VRIJE ZATERDAG

Informatienummer over de Vrije ZaterdagORGAAN VAN HET SOCIOLOGISCH INSTITUUT
VAN DE NEDERLANDSE HERVORMDE KERK.
UITG. BOEKENCENTRUM, DEN HAAG.
JAARGANG 15 (1961), NUMMER 1**Op zaterdag heb je vrij. Wat is daarover te zeggen?**

In het jaar waarin deze brochure verscheen, 1961, wisten we nog heel weinig van de vrije zaterdag. De meeste mensen werkten 48 uur per week, van maandag tot zaterdag. Maar de moderne tijd kwam er aan, met in haar kielzog dus die vrije zaterdag. De kerken kregen een beetje de kriebels, want wat zou er worden van de zondag, tot dusver de enige vrije dag in de week? De Hervormde Kerk had een eigen sociologisch instituut met het tijdschrift *Sociologisch Bulletin*. Om de kerkleden voor te lichten, kwam er een speciaal nummer uit, het *Informatienummer over de Vrije Zaterdag*.

Wat heeft het Informatienummer te melden over de vrije zaterdag?

'Belangrijke mogelijkheden liggen naast gevaren', zo luidt de bijdrage van Willem Banning, de huissocioloog van de Hervormde Kerk, en daarmee geeft hij de teneur van het nummer redelijk goed weer.

Wat waren de gevaren?

Spanningen in het gezin, bijvoorbeeld. Volgens Hilda Verwey-Jonker, destijds een vooraanstaand sociologe, zouden veel mannen en werkende kinderen op zaterdag willen uitslapen, terwijl de vrouwen dan willen opschieten en het huis op orde brengen. 'Ook zullen ze verwachten, dat de mannen boodschappen gaan doen'. Verwey-Jonker was bang dat de vrouwen in die verwachting beschaamd zouden worden. Ze voorzagen ook dat gezinnen de vrije zaterdag zouden aangrijpen om het weekend eropuit te gaan. 'Er ontstaat een groot probleem voor eenzame mensen. Als alle families in het weekend op drift zijn, voelen de alleenstaanden zich nog eenzamer.'

Zagen de hervormde sociologen ook gevaren voor de kerk?

Nou en of! Verwey-Jonker zag de zondagsheiliging in het gedrang komen. Als iedereen er in het weekend op uittrekt, is men op zondagmorgen niet in de buurt van de eigen kerk en zullen velen niet naar de kerk gaan. Jammer, vindt Verwey, omdat jongeren de kerk beter gezind zijn dan vroeger. Haar suggestie: 'Heeft het zin om in oecumenisch verband kerken te bouwen in de vakantiecentra, desnoods in een tent op de camping?'

En de kansen?

Huissocioloog van de Hervormde Kerk Willem Banning had een idee: de kerken kunnen aandrang uitoefenen om de sportwedstrijden op zondagmiddag te verplaatsen naar de zaterdagmiddag. Over het resultaat was hij overigens niet optimistisch: 'Het is de vraag of ons volk in zijn meerderheid dit als een wezenlijke en dringende aangelegenheid voelt. Vermoedelijk zullen zowel de zaterdag als de zondagmiddag door de sport worden belegd.' Verwey-Jonker noemt ook een sociaal argument: voortaan zou vader op zondag tussen vrouw en kinderen verkeren, en niet op de tribune staan te schreeuwen en te juichen.

Veel wensen, vermoedens en meningen dus. Staan er nog feiten in dit informatienummer?

Ja, de resultaten van een NIPO-enquête naar wat mannen doen op hun vrije zaterdag. Een kleine minderheid sliep uit of ging op bezoek bij kennissen, de meerderheid maakte zich nuttig in het huishouden en kruiste een van de volgende antwoorden aan: in de tuin werken, allerlei karweitjes opknappen, boodschappen doen, met vrouw winkelen, vrouw helpen, aardappels schillen, met de was helpen, op de baby passen.

Evangelist Matthijs van Vlaardingerbroek schreef een boek over wie mensen zijn – geen betoog, maar een serie verhalen. 'Ik volgde Jezus - uit angst.'

GERALD BRUINS BEELD MATTHIJS VLAARDINGERBROEK

Afrekenen met de kikkers en dwergen in je leven

'Ik heb de draak gezien!' Kleine Thijs komt mijn bewustzijn binnengerend. 'Welke draak?' 'Jouw draak! Ik heb jouw draak gezien! Er zit een vastgebonden draak in jou. (...) Tot even geleden wist ik niet eens dat ik een draak had. Ik heb hem jaren geleden vastgebonden. (...) Er ligt een gouden sleutel in mijn hart, waarmee ik alle sloten van de draak kan openen. (...) De sleutel gaat de mond van de draak in, wordt doorgeslikt en er verschijnt een fel, knipperend licht in de buik van de draak. Ik knijp mijn ogen dicht. Ineens, een flits. En als ik weer durf te kijken, is de draak verdwenen. In zijn plaats staat er een piepklein mannetje voor mijn voeten (...) 'Wie ben jij?', vraag ik het kleine mannetje? 'Ik ben jij. Ik ben je echte ik', zegt hij glimlachend. (...) Ineens valt bij mij het kwartje. Mijn echte ik. Zo ben ik door God bedoeld.'

Het boek *Van kikker tot prins* van Matthijs Vlaardingerbroek (42) heeft een ondertitel die in een klap duidelijk maakt waarover het boek gaat: ontdek je nieuwe identiteit in Christus. Waarom schrijft iemand die zich een 'verhalenverteller' noemt een boek over identiteit? Op zijn zeventiende koos de poppenspeler radicaal voor Jezus. Hij werd fulltime evangelist en leefde met zijn vrouw en twee kinderen een lange periode van giften. 'Maar als je langer als christen meedraait, krijg je steeds meer zicht op je fouten en gebreken. Ondanks dat de Bijbel zegt dat je in Christus een nieuw mens bent. In de kerk hoor je meestal de succesverhalen en vaak doen mensen zich daar anders voor dan ze werkelijk zijn. Maar ik wil een eerlijk verhaal vertellen om anderen te helpen: veel dingen doe je, ook al ben je volgeling van Jezus, niet uit liefde, maar uit angst. Je sleept die oude mens mee.'

gepest

Van kikker tot prins is net een sprookje. Het wemelt van de koningen en ridders, symbolen voor een goede God en zoekende mensen, en kwakende kikkers, dwergen en draken. Zij staan voor angsten, pijn uit het verleden, verdriet en verworpen identiteiten. Vlaardingerbroek zegt dat hij bewust geen theologische verhandeling heeft willen schrijven. 'Zulke boeken zijn er al genoeg. Met een betoog kun je het eens zijn of niet, maar een verhaal werkt als een spiegel. Het kan je raken en dan kun je zelf beslissen wat je ermee doet.'

Vlaardingerbroek stelt zich open en kwetsbaar op: de 'sprookjes' zijn vervlochten met zijn eigen ervaringen. Hij schreef niet alles op, maar wat er zich in zijn leven afspeelde, heeft een ingrijpende invloed gehad op zijn persoonlijkheid. Als jongen, klein van gestalte, werd hij gepest met zijn typische manier van lopen, de nasleep van een kortstondige verlamming op jonge leeftijd. Hij bleef twee keer zitten. Op de middelbare school besloot hij onbewust iemand anders te zijn. Zijn saaie kleren en bloempottenkapsel wisselde hij in voor een stoere kuif en dito outfit. 'Ik paste mij aan en ontwikkelde mij tot de Matthijs die ik nu ben: een verbaal vaardige jongen, rap van de tongriem gesneden die zijn hand niet omdraait voor drie optredens op een dag.'

Als ik thuis kom, zeggen mijn dochters: "Pa, stop eens met die podiumhouding." In wezen ben ik een stille, introverte jongen. Maar die kant mocht er van mijzelf niet meer zijn. Er lag een dood kind in mij.'

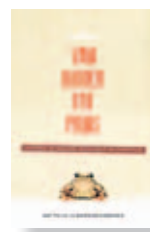
ruilsysteem

Het verklaart zijn latere radicale dienstbetoon aan God, niet gevoed door liefde maar door angst. Onbewust ervoer hij Jezus als een boze stiefmoeder, die je altijd moet behagen, maar het is nooit genoeg. De artiest raakte in een geloofscrisis. 'God leek zo ver weg. Het was nacht in mijn ziel. Ik moest af van het idee dat God voor mij zorgt als ik Hem maar gehoorzaam. Mijn angst was dat ik God zou verliezen als ik mijn godsbeeld zou loslaten. Maar het gekke is dat de ware God zichtbaar werd: iemand die van mij houdt om wie ik ben. Ook al doe ik heel mijn leven niets, ik blijf zijn geliefde kind.'

MATTHIJS VLAARDINGERBROEK

- ▶ Evangelist, 42 jaar
- ▶ Bekend als 'verhalenverteller' en van zijn buikspreekpop Henkie waarmee hij al twintig jaar lang optreedt.
- ▶ Stichtte een gemeente in de Haagse achterstandswijk Spoorwijk

GELOOF

Van kikker tot prins. Ontdek je nieuwe identiteit in Christus.

MATTHIJS VLAARDINGERBROEK. UITG. GIDEON, HOORNAAR 2014. 208 BLZ. € 15,95

'Zoek liever eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden.' Voor mij betekenden deze woorden dat wanneer ik Jezus voor honderd procent zou volgen en gehoorzamen, Hij in alles voor mij zou zorgen. Het was een krachtig mensgel van oprechte liefde en verborgen angst dat mij ertoe dreef om tot in het extreme God te willen behagen. (...) Als gezin hebben we vijftien jaar geleefd van giften. (...)

Ik vastte weken achter elkaar, omdat ik ervan overtuigd was dat Jezus dit van me vroeg. Ik heb zelfs een heel jaar lang geen werk gedaan, omdat ik ervoer dat God van mij vroeg Hem te zoeken en mij volhardend in gebed op Hem te richten. (...) Het begon mij langzaam te dagen dat ik een eenzijdig ruilsysteem met God had opgezet. Een ruilsysteem dat zei: 'Ik geef U mijn gehoorzaamheid. U geeft mij alle zekerheid waar ik zo naar snak.'

Hoe je kunt afrekenen met de kikkers en dwergen in je leven, legt Vlaardingerbroek niet uit. Hij roept christenen op hun angsten in het licht van Jezus' liefde onder ogen te zien. 'Ik heb een bewustwordingsboek willen schrijven. Er is geen standaardpak. Ieder mens is uniek en heeft een unieke levensgeschiedenis. Sommige mensen zullen professionele hulp moeten zoeken. Mijn advies is om in ieder geval het gesprek aan te gaan, met mensen die je vertrouwt.'

een cake naar de buurvrouw

Vlaardingerbroek geeft wel een handreiking om erachter te komen wat je 'specifieke identiteit' is in Christus. Hij koppelt er het afleggen van een belofte aan. 'Het is mooi om de liefde van Jezus te willen laten zien, maar in de praktijk komt het er niet van. Doe jezelf een kleine belofte, zo praktisch mogelijk. Kun je goed bakken, maak een cake en breng die naar je buurvrouw. Heb je een antenne voor mensen die aandacht nodig hebben? Beloof jezelf iedere week iemand op te zoeken. Zo kan iedere christen een aspect van Gods liefde weer spiegelen.' ■

advertenties

ZOMERVOORDEEL

Speciaal voor u geselecteerd!

Profiteer in de zomer van aanbiedingen, gepresenteerd door de ondernemers op deze pagina. In de maanden juli en augustus elke vrijdag verrassend veel zomervoordeel voor ND-lezers.

SUPERSTUNT!!
DEKBEDDOVERTREKKEN

ALLEEN MAAR TOPMERKEN!
4 HALEN,
1 BETALEN!

VANDIJK, BEDDINGHOUSE, AUPING ETC.

Koesteeeg 16 3811HL
AMERSFOORT T.033-4653319

deVriesoutlet.
luxe bed- en badmode voor bodemprijzen

PARKET TREE
DE GROOTSTE PARKETWINKEL VAN NEDERLAND

SALE

Eiken multiplank
18 cm breed (erg mooi!)

van € 57,90 voor
slechts € 39,50

Damsterdiep 66 - Groningen
T 050 318 0025
E parkettree@home.nl

VAKANTIEPARK DE KLEINE BELTIES

✓ SUPER GLIJBaan! ✓ 2 WHIRLPOOLS
✓ STACARAVANS ✓ CHALETS ✓ KAMPEREN
✓ BUNGALOWS ✓ FAMILIEHUIZEN

TEL. 0523-26 13 03
RHEEZERWEG 77 HARDENBERG
WWW.KLEINEBELTIES.NL

25% KORTING
OP BUNGALOWS

NIEUW!
OVERDEKT ZWEMBAD!

Gavetas.nl

Trendy tassen
voor elk budget!

Vul als kortingscode **NDSALE** in en u ontvangt **10% korting!**

NDSALE

BEST PRICE:
AFRIKAANSE COTTAGES
VOOR UNIEKE SFEER!!!

LOUNGE TUINMEUBELN.COM
Agema KONINGSWEG 8
GROENINGEN 050 - 5420054
SUPERCAMP

Vakantievoordeel!

Opnieuw is Cantrell erin geslaagd me tot de laatste bladzijde van 'Dans van de bergen' in [haar] ban te houden. Een auteur die zorgt voor een brok in mijn keel is zeldzaam; zij heeft het voor elkaar gekregen.

Nederlands Dagblad

€ 20,90
€ 17,50*

*Geldig tot 10 oktober 2014.
Actienummer 90210518.
Meer informatie op www.uitgeverijmozaiek.nl.

DANS van de BERGEN
JULIE CANTRELL

@uitmozaiek

Gratis boek
voor een ander?

Een mantelzorger kan ook het gevoel hebben de grip kwijt te raken. Kent u een mantelzorger die u het boek 'Zorgen met zin' gunt? Kijk op onze website cruciaalggz.nl hoe u dit gratis boek kunt laten bezorgen.

Geen grip
meer op je leven?

Als je grip dreigt kwijt te raken kunnen angst en paniek je overspoelen. Therapie helpt je om machteloosheid om te zetten in vertrouwen en kracht.

Cruciaalggz.nl 088 111 9 000

- Persoonlijke hulpverlening
- Vanuit een christelijk perspectief
- Door ervaren professionals
- Geen wachtlijst

Cruciaal
christelijke ggz

Boslust recreatiepark

Zomervoordeel!
Bij boekingen met aankomst vóór 18 juli 2014
30% korting

www.boslustputten.nl

Timo en Marjan Koelewijn
Tel: 0341 - 35 79 72

€25,-
RESERVERINGS-KORTING VOOR ND LEZERS!
*Geldig t/m 17 juli

PAREL AAN HET MEER VAN OHRID v.a. 549,-
8-DAAGSE VLIEGREIS NAAR MACEDONIË | VERTREK: 29 AUGUSTUS

BETER-UIT. VAKANTIES MET OVERTUIGING
0172 - 48 48 48 | WWW.BETER-UIT.NL

Scamparkhotel Florence

Een week genieten van de bergen in Tirol...

8 dagen (7 overn.) halfpension (incl. ontbijtbuffet, 's avonds een smaakvol 3-gangen diner met salade buffet).

€ 336,-

Schäfflershof 4
6671 Weissenbach am Lech
Austria / Tirol

Tel: +43 (0)5678 5277
info@hotel-florence.at

www.hotel-florence.at

Christelijk recreatiecentrum in zuid-Drenthe.

Gees - Drenthe
DE WOLFSKUYLEN T (0524) 58 15 75

Acties - Kijk op onze website voor onze last-minutes

Gezellige gezinscamping

- kamperen
- bungalows
- chalets
- stacaravans
- blokhutten

verwarmd zwembad, apart peuterbad, speeltuin, tennisbaan, sportveld en grote recreatiezaal met recreatieprogramma.

www.wolfskuylen.nl

RELAX FAUTEUILS • MEUBELN • BEDDEN • STOELN

OPHEFFINGS LEEGVERKOOP
AAN DE PATERSWOLDSEWEG 2

NU KORTINGEN
TOT 70%
WIJ MOETEN LEEG VOOR 1 AUGUSTUS
voor jong en oud die service wil

H. Nijland & Zn.
Complete woninginrichting
TAFELKLEDEN • GORDIJNEN • SPRIEN

Paterswoldseweg 2 • Groningen
Tel. 050-312 35 66 • www.nijlandwonen.nl

Actie.
Knip uit en neem mee naar de showroom!

GRANDO
KEUKENS & BAD

Gratis montage
incl. aansluiten en aansluitmateriaal bij aankoop van uw nieuwe keuken!

Gratis regendouche
bij aankoop van uw nieuwe badkamer!

Grando. Koken. Baden. Genieten.

Grando Hazerswoude-Dorp
ITC terrein, Frankrijklaan 4, tel.: 0172 - 236323, grando.nl * Vraag naar de voorwaarden.

de grootste christelijke webwinkel van Nederland

Gospel.nl **Hillsong Worship**
NIEUWE CD "No Other Name"

Muziek
Films
Boeken
Gifts

-21%
€ 18,99
€ 14,99

www.gospel.nl/nd

De negenendertigste editie van North Sea Jazz begint vandaag in de Rotterdamse Ahoy. Het festival biedt opnieuw een brede selectie van jazz en verwante stijlen.

JOHAN BAKKER BEELD RON BEENEN

Stevie Wonder op North Sea Jazz

North Sea Jazz, het grootste indoor jazzfestival ter wereld, begint vrijdag. *Artist in Residence* Christian McBride treedt bij het festival alle drie de avonden op in verschillende bezettingen: met zijn jazzkwintet Inside Straight tot en met zijn eigen big band. De bassist speelt niet alleen, maar zal ook enkele van zijn collega's publiekelijk interviewen. De meeste jazzliefhebbers kennen Quincy Jones van zijn samenwerking met Michael Jackson maar ooit begon hij als arrangeur van Count Basie. Ook speelde Jones trompet bij Lionel Hampton en Dizzy Gillespie. De partituren die Jones schreef voor zijn big band in de jaren vijftig gingen verloren, maar de Finse componist en arrangeur Vellu Halkosalmi schreef ze aan de hand van oude opnamen opnieuw uit. Het Metropole Orkest zal deze arrangementen vrijdag opnieuw uitvoeren. Naar aanleiding van het 75-jarig bestaan van Blue Note presenteert dit beroemde jazzlabel enkele paradepaardjes op North Sea Jazz als Gregory Porter en Robert Glasper.

De grootste publiekstrekker wordt zonder twijfel Pharrell Williams die de afgelopen tijd veel succes heeft gehad met Daft Punk en Robin Thicke, maar ook als solist met zijn album *Girl* waarop zijn wereldhit 'Happy' te horen is. Iets om echt naar uit te kijken is het optreden van Mavis Staples op vrijdag. De zang van de 75-jarige Amerikaanse gospelzangeres klinkt doorleefd gebarsten, maar haar songs komen diep bij de luisteraar binnen. Ze heeft inmiddels alle muzikale franje weggelaten, waardoor haar teksten en haar muziek fungeren als een stevige rots in de muzikale branding van een verwarrende tijdgeest. Aan alles wat deze vroegere strijdster voor burgerrechten zingt, kleeft de geur van geloof en hoop.

Zaterdag staat de Nieuwe Fusion (instrumentale jazz met funk, R&B en rock-invloeden) centraal op het festival. Een interessante naam op dat gebied is Ibrahim Maalouf. Deze uit Beiroet afkomstige trompettist legt bijzondere verbindingen tussen Arabische, Latijns-Amerikaanse muziek en jazz. Doctor John brengt op 12 juli in de Amazon-zaal een ode aan zijn plaatsgenoot Louis Armstrong. Om deze grondlegger van de jazz recht te doen heeft de pianist en vocalist een speciale gastrol ingeruimd voor trompettist Nicolas Payton.

eerbetoon

Stevie Wonder werkt momenteel aan een gospelalbum als eerbetoon aan zijn overleden moeder. In 2010 verzachtte hij het leed van de door Nederland verloren WK-finale. Dit jaar staat de soulzanger opnieuw op North Sea Jazz. Hoewel zijn beste albums stammen uit de jaren zeventig, is een optreden van Stevie Wonder een feest, waarin hij royaal teruggrijpt naar het aanstekelijke en destijds baanbrekende repertoire van *Innervisions*, *Talking Book* en *Songs In The Key Of Life*. North Sea Jazz plaatst tevens allerlei beginnende artiesten in de schijnwerpers. Ambrose Akinmusire is zo iemand. Deze dynamische Amerikaanse trompettist kreeg de Paul Acket Award 2014, genoemd naar de oprichter van het festival. Het optreden van Akinmusire belooft een warmbloedige muzikale gebeurtenis te worden. Tony Roe kreeg dit jaar de North Sea Jazz compositieopdracht, mede omdat deze Nederlandse pianist gebruik maakt van hedendaagse technologieën zoals samples, klankvorming, video en die op een interessante manier vermengt met zijn akoestische jazz-trio Tin Men & The Telephone. ■

JAZZ

North Sea Jazz Festival (39e editie)

VINDT PLAATS VAN 11 T/M 13 JULI IN AHOY ROTTERDAM, AHOYWEG 10, ROTTERDAM >> northseajazz.com

Twee weken lang staat Haarlem bol van de orgelmuziek. Morgen begint het 50e Orgelfestival. Tijd voor een terugblik.

ROEL SIKKEMA BEELD COR VAN GASTEL / IOH

Improviseren kun je leren

Een orgel improvisatieconcours met daaromheen enkele concerten. Dat was alles waarmee de stad Haarlem zich in 1951 in de kijker van cultureel Nederland wilde plaatsen. Direct na de oorlog was het Holland Festival gestart en het leek Haarlem goed een unieke bijdrage aan het festival te leveren.

Uniek was het concours zeker. Organisatoren speelden in die tijd vooral 'literatuur', slechts een enkeling bekwaamde zich in het improviseren. Haarlem was de eerste stad waar zo'n internationaal concours werd gehouden. En het is volgens de schrijvers en geïnterviewden in het boek *The Haarlem Papers* nog steeds het meest prestigieuze van de wereld. Hoe kan dat zo? Allereerst was – en is – het concours een ontmoetingsplaats voor organisten. Niet alleen tijdens het concours, maar ook tijdens de concerten en de sinds 1955 bestaande Zomeracademie. Daar krijgen veelbelovende jonge organisten les van hun oudere collega's. De tweede reden van Haarlems reputatie is het orgel van de Grote of Sint-Bavokerk, oorspronkelijk in 1738 gebouwd en niet alleen qua klank, maar ook qua uiterlijk imposant.

Tijdens het concours, dat eerst jaarlijks en sinds 1986 eens in de twee jaar wordt gehouden, krijgen de deelnemers steeds een thema waar ze over moeten improviseren. Die thema's gaven nogal eens aanleiding tot kritiek. Sommige waren bijna onspeelbaar, andere zo uitgebreid dat er aan de fantasie van de

Op het festival van 2010 werd een oproep gedaan aan jonge componisten om een orgelwerk te schrijven. De Hongaarse organist Zsigmond Szathmáry bespreekt met een jonge organist en een registrante werk van de toen 22-jarige Jan Esra Kuhl (achter).

improvisator weinig werd overgelaten. Opmerkelijk is dat er in de eerste jaren steeds aanwijzingen voor de structuur van de improvisaties werden gegeven. Niet altijd pasten thema en gewenste structuur bij elkaar. Bovendien sloot die praktijk bepaalde muzikale vormen, zoals de *minimal music* uit. Na 1980 veranderde dat en kregen de deelnemers een grotere vrijheid waarbij ze

hun creativiteit meer de vrije loop konden laten.

zilveren tulp

Hoe dat in zijn werk ging, is voor een deel door de lezers van het boek zelf te controleren. Er zit een cd bij met daarop de prestaties van de vijf winnaars van een 'Zilveren Tulp'; dat betekent dat ze

drie keer op rij het improvisatiefestival wonden. Verder staan er de prestaties van de twee winnaars van 2010 op. Boeiend is ook om het orgel in drie gedaanten te horen. Eerst in twee improvisaties uit de jaren vijftig, toen het nog niet gerestaureerd was. Daarna driemaal op de manier waarop het in 1961 is gerestaureerd. Het instrument kreeg toen een vrij scherpe, doordringende klank. Ten slotte is te horen hoe het orgel nu klinkt, na een herintonatie tussen 1987 en 2001.

Naast allerlei herinneringen biedt het boek ook enkele artikelen over orgelspel in vroeger jaren. Interessant is de stelling van Bachkenner Christoph Wolff, later uitgewerkt door Hans Fidom, dat het hoge niveau van de improvisatiekunst in de achttiende eeuw vooral uit Nederland afkomstig was. Ze baseren dat op twee uitspraken. Allereerst van de toen 77-jarige organist Johan Adam Reinken die in 1720, toen hij Johann Sebastian Bach had horen improviseren, zei: 'Ik dacht dat deze kunst gestorven was, maar ik zie: in u leeft zij voort.' De in Deventer geboren Reinken stond zelf bekend als een uitstekend improvisator. De tweede opmerking is van de hoboïst Johann Joachim Quantz die schreef dat 'de kunst van het orgelspelen' vooral was geleerd van Nederlanders. Dan valt te denken aan Sweelinck, die diverse leerlingen uit Noord-Duitsland had. Fidom laat zien dat 'orgelspelen' in die

MUZIEKGESCHIEDENIS

The Haarlem Essays. Celebrating Fifty International Organ Festivals.

PAUL PEETERS (RED.). UITG. DR. J. BUTZ MUSIKVERLAG, BONN 2014. 472 BLZ. GEB. MET CD. € 35,95

tijd veel minder het spelen van literatuur dan van improvisaties was.

In het boek is ook ruimte voor anekdotes. Zoals van de Zweedse organist Anders Bondeman, die geregeld met zijn improvisatiedocent Cor Kee wandelde door Amsterdam. Kee gebruikte het stratenplan van de binnenstad als voorbeeld voor de opbouw van een improvisatie. De draaiorgelmannen die ze soms tegenkwamen, duidde Kee stevast aan als 'een collega van ons'.

Grappig is ook een serie foto's van een feestje na afloop van twee zomeracademies. Op een ervan zie je Anton Heiller terwijl hij op een elektronisch orgeltje een pedaalsolo improviseert. Alleen met zijn linkervoet, zijn rechtervoet heeft hij nodig om het zwelpedaal te bedienen. Op hetzelfde orgeltje werd een prelude van Bach in waltempo gespeeld en improviseerde Marie Claire Alain op 'Ach, du lieber Augustin', bij ons beter bekend als 'Daar wordt aan de deur geklopt'. ■

LITERATUUR

Sisterka

MARIJKE LIBERT. UITG. DE BEZIGE BIJ, AMSTERDAM 2014. 252 BLZ. € 18,90

MARIJNTJE GERLING

Het tv-programma 'Spoorloos' in boekvorm

Iedere week kijken bijna twee miljoen mensen naar het televisieprogramma *Spoorloos*. Hierin wordt met vereende krachten geprobeerd om verloren familieleden terug te vinden. De populariteit van dit kijkcijferkanon is voor een belangrijk deel te verklaren uit de vaak herkenbare zoektochten. Wie wil nou niet weten waar hij vandaan komt?

Sisterka van de Vlaamse journaliste Marijke Libert (1962) is een soort *Spoorloos*, maar dan in boekvorm. Libert reconstrueert de jonge jaren van haar oudoom, Efhrem Tsjoen. Als Belgische soldaat ten tijde van de Eerste Wereld-

oorlog ('de Grote Krijg') komt hij, om onduidelijke redenen, in Engeland terecht. Daar ontmoet hij in het hospitaal een verpleegster, Sisterka, die hem als hij weer op het vasteland is aangekomen een paar brieven schrijft en daarin melding van een zwangerschap maakt. Tot zover de informatie. Zijn achterrichtje gaat, geïntrigeerd door de verhalen en de brieven, na de dood van haar oudoom op onderzoek uit. Geen eenvoudige missie. Sisterka blijkt zwanger te zijn geraakt van Efhrem. Maar waar is het kind gebleven en waarom hebben de geliefden elkaar later nooit meer opgezocht?

Allemaal vragen waarop Libert een antwoord wil krijgen. Haar boek is de weerslag van deze speurtocht en de perfecte mengeling van journalistiek en fictie. Feitelijke documentatie en passages die meer gebaseerd zijn op fantasie vloeien bijna ongemerkt in elkaar over. Dat komt vooral omdat het geheel uiterst subtiel, naturel en met veel liefde voor taal is geschreven. Wat te denken van de eerste zinnen: 'Pakt den brief, zei hij. Hij had nooit gevraagd, altijd bevolen. Ook nu weer, op die uiterste richel, terwijl de dood rustig doorging met hem op te vrouwen.'

Sisterka draagt tenslotte alles in zich: het is niet alleen een zoektocht naar verwanten, maar ook een *lovestory* waarin leven en dood gelijk opgaan. Bovendien belicht het de Eerste Wereldoorlog vanuit een bijzonder perspectief: dat van een eenvoudige Vlaamse boerenjongen die tegen wil en dank de strijd in wordt gestuurd en voor het leven getraumatiseerd raakt. *Spoorloos*-presentator Derk Bolt verklaarde ooit in een interview dat zijn programma geslaagd is als het kleurrijk en spannend is, maar ook als er tegenslagen zijn. Stuk voor stuk ingrediënten van *Sisterka*. ■

HANS ESTER

LITERATUUR

Vlucht zonder einde. Een verslag

JOSEPH ROTH. UITG. L.J. VEEN KLASSIEK, AMSTERDAM 2014. 159 BLZ. € 16,95

Joseph Roth en het einde van Oostenrijk

Samen met Franz Werfel en Robert Musil was schrijver Joseph Roth (1894 – 1939) bazuinblazer van het oude Oostenrijk. Hij kwam uit Brody in Galicië, in het oosten van Oostenrijk-Hongarije, een uithoek waar Joden een groot deel van de bevolking vormden. Thans is Galicië deel van de Oekraïne. Joden zijn er sinds het Derde Rijk nauwelijks meer. Joseph Roth heeft de wereld van het Oostenrijkse keizerrijk in romans en reisverslagen geportretteerd. De roman *Radetzky* maakte hem beroemd. In 1918 slook Oostenrijk tot de reststaat die het nu is. Het verdwijnen van het keizerrijk betekende tevens dat de

betrekkelijk vredige natie die als paraplu voor vele volkeren functioneerde, geen veiligheid meer bood. In zijn roman *Vlucht zonder einde* die in het Duits voor het eerst in 1927 uitkwam, is de focus gericht op Franz Tunda, eerste luitenant in het Oostenrijkse leger. De uit Galicië afkomstige half-Joodse Franz Tunda raakt in augustus 1916 in Russische krijgsgevangenschap en weet met behulp van een in Siberië wonende Pool te ontsnappen. Tunda blijft bij deze kleurrijke en humane Pool aan de rand van de taiga wonen tot het voorjaar van 1919. Na het vertrek uit Siberië belandt hij in

de Russische burgeroorlog. Noodgedwongen vecht hij met het Rode Leger mee en krijgt zelfs een officiële functie binnen het communistische regeringsapparaat.

Tunda weet dat hij zijn vaderland verloren heeft. Hij ziet in dat het verlangen naar zijn verloofde Irene in Wenen op een illusie berust. Later komt uit dat deze Irene wel moest geloven dat haar Franz gesneuveld was en is zij met een ander getrouwd. Toch keert Franz terug naar Wenen. Irene blijkt in Parijs te wonen. Daar herkent Franz haar op straat, maar ze herkent hem niet.

De onmogelijkheid naar de wereld van vroeger terug te keren, is het thema van deze aangrijpende roman *Vlucht zonder einde*. Samen met de bejaarde keizer Franz Joseph is de oude wereld heengegaan. De waarden en tradities zijn voor een belangrijk deel weg. Het sociale vlechtwerk is gescheurd. Het vertrouwen dat het leven morgen en overmorgen vitale behoeften zal bevredigen en waardevolle contacten tussen de mensen onderling mogelijk zal maken, is ondermijnd. Voor Franz Tunda is in wezen in deze nieuwe werkelijkheid geen plaats meer. ■

boekwinkeltjes

HILBRAND ROZEMA BEELD ND

Online verkoop rukt op, winkelstraten raken leeg. Het boekenvak wordt keihard onderuit geschouffeld. Ze zijn er nog wel, die kleine winkeltjes, stille oases. Hoe gaat het met ze? En wat vind je er zoal? Op zoek naar de mooiste kleine boekwinkeltjes van ons land. Vandaag: Boekhandel Van der Meer, Noordwijk aan Zee.

TWEEDEHANDS BOEKEN AAN ZEE

De gouden Meedenken-tip van lezeres Liza Jansons is een boekhandel met uitzicht op zee. Dat mag je het beste van twee werelden noemen. Zo deftig als Leiden en Wassenaar zijn, zo sjofel oogt een klein deel van de duin- en strandreep van Noordwijk aan Zee. Het vervallen Vuurtorenplein is een valse herinnering aan betere tijden. Er is alleen nog een snackbar. En toch ...!

Hoezo 'en toch'?

En toch prijkt daar boekhandel Van der Meer, een dochter van Libris. Vol zelfvertrouwen, want ze verkopen zelfs e-readers en brilmonturen. Naast de kassa's gaat een trap naar beneden, naar De Schatkamer: dat is het Noordzee-filiaal van antiquariaat Moby Dick (mobydicknoordwijk.nl). Dat is een kwaliteitsantiquariaat met twee vestigingen. Deze kelder voor tweedehands woont dus in bij de gewone Libris-boekhandel, voor nieuwe boeken en bestsellers.

Werkte dat, zo'n boekenkelder aan zee?

Ja, reken maar. Het blijkt een slimme zet, want beide versterken elkaar. Wie een cadeauboek zoekt, snuffelt voor zichzelf nog even in de bak met tweedehands boeken voor een of twee euro. 's Zomers komen de strandgasten in drommen langs en dan is het handig als je voor weinig geld vakantieboeken vindt, waar zand in mag komen, of zonnebrandvlekken. En heel slim: de rode boekenkar. Een roodgeschilderde kar tjokvol boeken, waar geen badgast omheen kan.

Wie is het brein achter deze verheffing van de badmens?

Wim Baalbergen. Hij begon in 1985 antiquariaat Moby Dick. In 1995 zegde hij zijn baan in de verpleging op en werd antiquaar. 'Wat mij trekt in dit werk? De vrijheid, de verhalen van klanten, de spanning bij het openen van een doos vers aangevoerde boeken'. Beginnersfouten: 'Collega's die bij mij te laag geprijsde boeken opkochten, een werkrooster waar de hele familie ingeroosterd was, een overschot aan streekromans ...'

Dat het nog bestaat.

Zeg dat wel. Moby Dick is nu een gevestigde naam, bloeiend dankzij internet, de weekboekenmarkten in Den Haag en Amsterdam en het uitgeven van een catalogus (specialisatie: natuurboeken). Internet reduceerde wel de winkel waar het begon, in de Schoolstraat, tot een veredeld magazijn. Daar komen nog weinig mensen. Maar het bedrijf als geheel is er wel mee gered. Overigens, dit is niet alleen een bedrijfsmodel, ook een familiemodel: de zus van de eigenaar is de baas van Libris/Van der Meer. Moby Dick betaalt geen huur maar een deel van de omzet gaat naar Libris, waar je de boeken ook afrekent. (foto: Peter van Blanken en thrillerauteur/klant Monique Koe-mans, die dit jaar debuteerde met 'De Top').

Verder nog tips?

Altijd je zwembroek meenemen als je op boekenjacht gaat bij Moby Dick. En: op loopafstand ligt het Atlantikwall-museum.

wat zei je?

BEELD NOVUM

Zie je dat lege tekstwolkje in de foto hiernaast? Jij mag zelf een tekst verzinnen. Zo krijgt de foto jouw eigen verhaal. Heb je een leuke tekst bedacht? Stuur dan een mailtje naar leven@nd.nl en zet in het onderwerp 'wat zei je?'. Wie weet, komt jouw inzending volgende week op deze pagina. De inzending hieronder komt van Simon de Bruin.

Zal ik even stiekem met mijn vinger in de bak gaan om te proeven?

lach van de dag

'In de kersentaart die ik hier gisteren heb gekocht, zat niet een kers', zegt een klant verontwaardigd. 'Nou en?', antwoordt de winkelier. 'In studenten-haver zitten toch ook geen studenten?'

Ken jij ook een goede mop? E-mail 'm naar leven@nd.nl en zet in het onderwerp 'mop'.

huis van belle

JANIEK BEELD AP / ANDY KROPA

Grappige en foute themafeestjes

Yes, weer een jaartje ouder! Maar hoe vier je dat nou? Elke keer film kijken is wel leuk, maar je bent meer met het beeldscherm bezig dan met elkaar. Daarom wilde ik het eens anders doen met mijn zestiende verjaardag: ik gaf een themafeest! Hieronder een paar voorbeelden van thema's die zeer geslaagd zijn.

1. PROUD TO BE FOUT

Lachen! Dresscode: zo fout mogelijk. Dus je haar in twee hoge staarten of zo'n staart midden op je hoofd à la palmboom, sokken in sandalen, een zo hoog mogelijk opgetrokken broek en een pyjamashirt erbij in gepropt. Dat is een beetje mijn definitie van fout, maar jij kan er natuurlijk hele andere ideeën bij hebben.

2. VANDAAG IS ROOD

Heeeeel veel lippenstift, tomatenketchup en Marco Borsato-muziek. Leuk: het eten in het rood. Ik hoorde dat je rode pannenkoeken kan maken met rode bietensap. Maar of het goed smaakt is weer een andere kwestie ... Voor een themafeest kun je vanzelfsprekend ook andere kleuren gebruiken, bijvoorbeeld groen. En dan heel duurzaam feesten ...

3. BACK TO THE FIFTIES

... of de sixties, seventies, eighties, nineties. Waan je in de tijd van Marilyn Monroe of Elvis Presley, getoupeerde kapsels en uilenbrillen, hippies met hun flowerpower en wijde broeken. Compleet met rock 'n roll-deuntjes en Michael Jackson-moves.

4. GLITTER & GLAMOUR

Iedereen komt in een mooi jurkje en zonder make-up en vertrekt weer met een prachtig kapsel en een goed gelukke winged eyeliner. Je raadt vast al wat er op het feest gedaan wordt: optuten! Iedereen zit aan tafel met een spiegeletje voor zich en overall slingeren oogpotloden en elastiekjes rond. Een paar vriendinnen houden altijd wel van priegelen in andermans haar, dus die kunnen mooi voor 'kapster' spelen. Vergeet overigens niet om Jip & Janneke-champagne in te schenken – dat is de kers op de taart.

5. WIE IS DE MOL?

Als je echt iets wil doen, is dit een leuk thema! Misschien met iets minder spectaculaire opdrachten als in het programma zelf, maar wel grappig. Je kan ze ook zelf bedenken. Op de uitnodigingen kun je vermelden wie de ontvanger van die uit-

nodiging is – mol, presentator of kandidaat. En dan kan het verdenken beginnen ... Een ander televisieprogramma kan ook, uiteraard. Ik heb een paar jaar geleden Hider in the House op mijn feestje gedaan. De hele middag moesten we iemand allemaal opdrachten laten doen in ons huis, zonder dat mijn vader het door had. Spannend en zo hilarisch! Bij alle feesten is het leuk om een fotoshoot te doen, vooral bij de eerste vier. Je kunt alles ook combineren met een soort tuinfeest, gewoon alles buiten doen! Ik hoop dat je inspiratie hebt kunnen opdoen. Feest ze, en alvast gefeliciteerd hè!

►► Dit artikel komt van het meidenblog huisvanbelle.nl. Hier vind je iedere week een heleboel nieuwe blogs over verschillende onderwerpen, net als in hun magazine *Belle*. Dit artikel is geschreven door blogger Janiek. Zij schrijft regelmatig over lifestyle-onderwerpen.

MARIEKE WESTERTERP BEELD SXK

Smartphone-tips**gadget**

Dat is prachtig! Krijg je ineens voor je verjaardag een oogverblindende, glanzend nieuwe smartphone. Maar waar blijft de oude? Niet in een laattje!

die verschillende apparaten op het afgedankte mobieltje en je hebt een all-round afstandsbediening.

1. Er zijn genoeg mensen die interesse hebben in oudere smartphones. Wellicht de buurjongen of iemand via marktplaats. Weggeven is nobel, maar verkopen kan ook. Een iPhone 3G doet vijftig euro op marktplaats. Daarnaast zijn er bedrijven, zoals Vodafone, Cash4mobile of Envirofone, die geld bieden voor smartphones. Zij brengen de oude mobieltjes naar een nieuwe eigenaar in Afrika of Azië of de recycling. Terugverkoop kan ook. Apple neemt de oudste versie van de iPad met de minste specificaties terug voor 47 euro. Let op dat je alle gegevens van de telefoon verwijdert.

2. Gun je smartphone een tweede kans en gebruik hem voor een specifieke app. Gooi de geheugenkaart vol boeken of muziek en gebruik hem als e-reader of MP3-speler. Dat ontlast meteen het batterijgebruik van de nieuwe mobiel. Denk ook aan Skype.

3. Gebruik het ouwetje als wekker. Oké, het is een dure wekker. Maar het slaapt wel zo rustig omdat er geen getril van berichtjes is op de oude telefoon.

4. Maak er een universele afstandsbediening van. Moderne tv's of mediacenters hebben apps waardoor het apparaat zich laat besturen. Zet de apps van

5. Iets ingewikkelder is het om een trackpad (muismat) te maken van het tablet of de telefoon. Dat kan met de app RC trackpad. Hiermee kan de computer aangestuurd worden door te vegen over het tablet. En het tablettoetsenbord kan gebruikt worden om te typen. Zo is de computer prima vanaf de bank te besturen. Deze app versleutelt zelfs de wachtwoorden die je typt. De app kost 5 euro. <http://rctrackpad.com/>

6. Maak iets unieks. Plak het oude apparaat bijvoorbeeld op de wand van de wc. Versier het tablet en gebruik hem als een coole fotolijst.

►► met dank aan een artikel uit [magazine Computertotaal](http://magazine.Computertotaal).

TIPS BATTERIJDUUR

► Bij oudere smartphones gaat de batterij vaak minder lang mee. Zet de helderheid van het scherm daarom wat lager. Schakel alle functies die op de achtergrond draaien uit. Apps die niet juist afgesloten zijn, draaien vaak op een achtergrond nog een klein beetje mee. Door twee keer (Apple) of wat langer (Android) op de home-knop te drukken verschijnen de openstaande apps. Een veeg omhoog (Apple) of opzij (Android) sluit de app definitief. En eens per maand de batterij helemaal leeg laten lopen, kan de levensduur van de batterij verlengen.

advertentie

WEEKEND! VOORDEEL!

**LAAGSTE
PRIJS**
VOOR HUISMERKEN
volgens de Consumentenbond*

**GOED-
KOPSTE
SUPERMARKT**
volgens VARA Kassa**

Watermeloen
Ca. 3 kg

**41%
goedkoper**

van ~~2.19~~
1.29

* Bron: Consumentengids april 2014 ** Bron: uitzending VARA Kassa, 7 juni 2014

Sperziebonen
500 g

**54%
goedkoper**

van ~~1.49~~
0.69

Appelen Fuji
Ca. 700 g

4 STUKS

**21%
goedkoper**

van ~~1.99~~
1.49

Snackkomkommers
of -paprika's
In shaker. 150 g

**26%
goedkoper**

van ~~1.29~~
0.95

Waspoeder
wit

**BEST
GETEST**
Bron: Consumentengids juli/aug 2014

**BESTE
KOOP**
Bron: Consumentengids juli/aug 2014

2.025 kg
3.99

Varkenshaasmedaillons
400 g

**speciale
aanbieding**

2.99

Spekburgers
250 g

2 STUKS

**speciale
aanbieding**

1.29

Kaascroissants

2 STUKS

**speciale
aanbieding**

0.99

Vloeibaar wasmiddel wit

**BEST
GETEST**
Bron: Consumentengids juli/aug 2014

1.5 l
3.09

Aanbiedingen geldig van 11 t/m 12 juli 2014. Zet- en drukfouten voorbehouden.

**ALS EERSTE OP DE HOOGTE VAN HET WEEKEND VOORDEEL?
Meld je aan voor de nieuwsbrief op aldi.nl**

HOGHE KWALITEIT - LAGE PRIJS

www.aldi.nl